

Interpretacija i metodički pristup novelama Gordane Gržetić s posebnim naglaskom na novele Druga mat i Dar svetoga Kvirina

Blažeka Draganić, Mihaela

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:187655>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-13**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za kroatistiku

Katedra za metodiku nastave hrvatskoga jezika i književnosti

**INTERPRETACIJA I METODIČKI PRISTUP NOVELAMA GORDANE GRŽETIĆ S
POSEBNIM NAGLASKOM NA NOVELE *DRUGA MAT I DAR SVETOGA KVIRINA***

DIPLOMSKI RAD

8 ECTS

Mihaela Blažeka Draganić

Zagreb, rujan 2023.

Mentor

Red. prof. dr. sc. Dean Slavić

Interpretacija i metodički pristup novelama Gordane Gržetić s posebnim naglaskom na novele *Druga mat* i *Dar svetoga Kvirina*

Sažetak: U diplomskom radu interpretiraju se i analiziraju novele krčke autorice Gordane Gržetić s posebnim naglaskom na novele *Druga mat* i *Dar svetoga Kvirina* iz zbirke „Svićica“. Novele su napisane dobrinjskom čakavicom, a u sklopu rada su prevedene s pripadajućim rječnikom. Najviše pozornosti posvećeno je interpretaciji etičkih i socijalnih karakterizacija likova, kršćanskih motiva i otočkih elemenata. U metodičkome dijelu, interpretativno-analitičkim metodičkim pristupom prikazani su prijedlozi izvedbe jednoga odnosno dvaju nastavnih sati, kao i učeničke reakcije i rezultati ankete provedene među učenicima trećeg razreda Upravne škole u Zagrebu i učenicima prvog razreda Srednje škole Hrvatski kralj Zvonimir u Krku, gdje su i održani sati.

Ključne riječi: Gordana Gržetić, novela, interpretacija, etička i socijalna karakterizacija, otok, metodički pristup

An Interpretation and a Methodological Approach to the short stories by Gordana Gržetić with special emphasis on the short stories *Druga mat* and *Dar svetoga Kvirina*

Summary: The graduate thesis interprets and analyzes the short stories of the Island of Krk author Gordana Gržetić with a special emphasis on the short stories *Druga mat* and *Dar svetoga Kvirina* from the collection „Svićica“. The short stories are written in the author's dialect, and as part of the work they are translated with the corresponding dictionary. The most attention is devoted to the processing of the ethical and social characterization of the characters, Christian motives and island elements. In the methodological part, using an interpretive-analytical methodical approach, proposals for the performance of one lesson and two lessons are presented, as well as student reactions and the results of a survey conducted among third-grade students of the Administration School in Zagreb and first-grade students of The Croatian King Zvonimir High School in Krk, where classes were held.

Keywords: Gordana Gržetić, short story, interpretation, ethical and social characterization, island, methodological approach

SADRŽAJ

1. Uvod.....	1
2. Gordana Gržetić.....	2
2.1. Biografija.....	2
2.2. Razgovor – motivacija za pisanjem i kontekstualizacija novela.....	2
3. Novela kao književna vrsta.....	5
4. O novelama <i>Druga mat</i> i <i>Dar svetoga Kvirina</i>	14
4.1. Likovi i zbivanja.....	14
4.2. Kršćanski motivi.....	19
4.3. Zlo u tumačenim novelama.....	21
4.4. Otočki elementi.....	22
5. Učeničke reakcije.....	24
5.1. Analiza i usporedba održanih sati.....	24
5.2. Analiza i usporedba učeničkih anketa.....	27
6. Zaključak.....	38
7. Prilozi.....	39
7.1. Prijevod i rječnik novele <i>Druga mat</i>	39
7.2. Prijevod i rječnik novele <i>Dar svetoga Kvirina</i>	47
7.3. Priprema za izvedbu nastavnog sata u Zagrebu.....	55
7.4. Priprema za izvedbu dvosata u Krku.....	77
7.5. Učenička anketa.....	107
8. Literatura.....	110

1. UVOD

Istinite životne pripovijesti ispričovijedane u zbirkama „Kantunić ditenstva“ i „Svićica“ krčke autorice Gordane Gržetić po svim obilježjima su novele.

Na početku diplomskog rada prikazana je biografija autorice, kao i sažeti dijelovi iz razgovora s njom u kojemu autorica objašnjava izvor vlastite motivacije za pisanjem te kontekstura novele. Nakon toga, tumači se novela kao književna vrsta te se problematizira njezino određivanje najviše pomoću usporedbe s ostalim proznim vrstama. Zatim slijedi interpretacija novela *Druga mat* i *Dar svetoga Kvirina* s naglaskom na etičkoj i socijalnoj karakterizaciji likova, kršćanskim motivima u novelama te otočkim elementima.

Što se tiče metodičkog dijela rada, uspoređuju se i analiziraju reakcije učenika trećeg razreda Upravne škole u Zagrebu, gdje je održan jedan nastavni sat, i učenika prvog razreda Srednje škole Hrvatski kralj Zvonimir u Krku, gdje su održana dva nastavna sata. Uspoređuju se i analiziraju održani sati, njihova kvaliteta, kao i rezultati ankete provedene među učenicima obiju škola. Na kraju rada priložene su dvije pisane pripreme – prva odgovara jednome satu, a druga dvama satovima književnosti. Pisane pripreme primjenjive su u interpretativno-analitičkom metodičkom sustavu, koji je, prema Slaviću (2011: 12), najčešće primjenjivan sustav u nastavi književnosti u hrvatskim osnovnim i srednjim školama. Prije toga, priloženi su prijenosi dviju novela s dobrinjske čakavice na hrvatski standardni jezik, kojima su se učenici obiju škola služili u interpretaciji novela, kao i izvornikom.

2. GORDANA GRŽETIĆ

2.1. Biografija

Gordana Gržetić, rođena 1977. godine u Rijeci, većinu svog života provela je u Dobrinju na Krku. Nakon završetka studija kroatistike na Filozofskom fakultetu u Rijeci, zaposlila se na Radiju Otok Krk gdje je s vremenom dobila stalno zaposlenje, pa i svoju prvu emisiju, „Domaća beseda“. Uz znanstvene i stručne članke iz područja jezikoslovlja, objavila je dvije stručne knjige. U knjizi „Čokavac iz sjene“ piše o životu i djelu dijalektologa Iva Jelenovića, a u knjizi „Tihi sudac umjetnosti“, u suradnji s koautorima Tomislavom Galovićem i Pericom Dujmovićem, piše o umjetniku fra Vinku Fugošiću. Publicistiku i beletristiku objavila je i u nizu drugih edicija i publikacija. Sudjelovala je i u izradi „Prvog čokavskog rječnika“, koji je u sklopu knjige „Sedmoškojani“ objavio književnik Branko Turčić, a u rujnu 2022. godine u Dobrinju je predstavljena njezina knjiga „Štorije i mirakuli hihmića Hlapića“. Taj klasik dječje književnosti, Gordana Gržetić prevela je na dobrinjsku čokavicu, govor Dobrinja i okolice, koji, uz omišaljsku i vrbničku čekavicu, pripada najstarijim govorima otoka Krka. Upravo tim govorom napisala je i dvije zbirke istinitih životnih pripovijesti s otoka Krka, „Kantunić ditenstva“ i „Svićica“, a pripovijesti su objavljene i u ediciji „Krčki kalendar“. Iz „Svićice“ su izabrane novele na kojima je, u ovome radu, poseban naglasak, a to su *Druga mat* i *Dar svetoga Kvirina*.

2.2. Razgovor – motivacija za pisanjem i kontekstualizacija novela

Razgovor s Gordanom Gržetić održan je mrežno 11. kolovoza 2023. Autoricu sam zamolila da napiše ponešto o tome kako je počela s pisanjem, što ju je potaknulo za pisanjem i odakle

joj pripovijesti u novelama *Druga mat* i *Dar svetoga Kvirina*, te je li u njima zaista sve istinito. Prema njezinim riječima, motivacija za pisanjem nije nastala odjednom, nego je ona bila jednostavno uvjetovana životom. Naime, veliku ulogu u autoričinu pisanju imala je njezina baka Andrijana, koja je često zapisivala sjećanja ljudi koji su joj se povjeravali. Upravo u tim zapisivanjima, ali i njezinim sjećanjima, nalaze se korijeni autoričinih motiva. Kao najmlađa među unučadi, i jedina unuka, bila je povjerena baki na čuvanje odmah po svom rođenju i tako je odmalena slušala bakino čitanje i pripovijedala s njom te je to presudilo u budućem odabiru njezine profesije. Zbirka „Svićica“ autorici nosi poseban značaj jer ju je posvetila svojoj baki (mamici): „...i kada je najškurije, zasvitli mi moja svićica mamica...“

Za novele *Druga mat* i *Dar svetoga Kvirina*, autorica ističe kako sam izabrala dvije njoj najbliže pripovijesti jer su glavni likovi u njima članovi njezinog uskog obiteljskog kruga. U noveli *Druga mat*, glavni lik Antun je zapravo njezin stric koji joj je ispričovijedao pripovijest o tome kako je mačku krao pečenku. U noveli *Dar svetoga Kvirina*, glavni lik Osipić bratić je autoričinu ocu. Na moj upit, autorica odgovara da su sva imena u novelama upravo onakva kakva su i u stvarnosti. Jedino ime koje je u noveli izmijenila, a to je bilo zbog neke šale sa stricem Ivanom, upravo je ime glavnog lika u noveli *Druga mat*, pa sada glasi Antun. Isto vrijedi i za ostale detalje – sve je upravo onako kao što je i bilo u stvarnosti. Doduše, neki specifični detalji su malo uljepšani. Primjerice, autorica u noveli *Dar svetoga Kvirina* ne navodi to kako su Osipićeve oca prije ubojstva još i mučili pred kućom. Prema njezinim riječima, za to jednostavno nije bilo mjesta. Ipak, je korisno napomenuti da se autorica i inače uklanja nasilju u svojim novelama. Taj će se stilem poslije podrobnije analizirati.

Autoricu sam pitala zašto bira pisati u ich-formi i odgovorila je da ni ona sama nije sigurna zašto. Naime, prva pripovijest koju je napisala i ispričovijedala u svojoj emisiji zove se „Teti Katina ljubav“ i nju je napisala u ich-formi te je tako, nakon nje, i nastavila pisati. Navodi da je razlog možda u tome što je automatski pripovijest išla prilagoditi za radijsku emisiju u

kojoj je ta forma poželjna, a možda je i mislila da će tako pripovijest djelovati uvjerljivije. Ipak, ni sama nije sigurna te opisuje moje pitanje kao „pitanje koje će ostati bez odgovora“. Naime, u njezinim novelama je taj postupak očit: autorica piše u prvom licu u ime i muških i ženskih likova, pa čak i kada su oni puno stariji ili mlađi od nje same. Radi se o "ja" koje nije Gordana Gržetić i time se dokazuje da je umjetnost uvijek postupak.

Paralelno s pisanjem na čakavici, autohtonom govoru Dobrinja i okolice, autorica piše i na hrvatskom standardnom jeziku, ali u manjoj mjeri. U pripremi je njezina sljedeća zbirka o kojoj nije ništa dala naslutiti, ali će možda isto biti riječ o „tekstovima po narudžbi o ljudskim sudbinama“, kako autorica naziva svoje novele.

3. NOVELA KAO KNJIŽEVNA VRSTA

Područje epike, prema Solaru (2005: 134), dijeli se na epiku u prozi i epiku u stihu. U epiku u prozi svrstavaju se onda pojedine prozne vrste, među kojima je i novela. Novela, za razliku od jednostavnih oblika, kao izgrađen književni oblik afirmira se u renesansi, „iako se u njezinom temelju zacijelo mogu uočiti određene oznake usmenog pripovijedanja“ (isto: 215). Kako joj i samo ime kaže novela (naziv stvoren vjerojatno prema latinskom *novellus*, nov) talijanskoga je podrijetla i u svoje vrijeme ta književna vrsta bila je novost, novina, novela.

Kako se umjetnost i književnost ne razvijaju nezavisno od društva i kako one ne mogu stajati iznad i izvan povijesti i uvjeta ekonomskog razvoja, tako je i postanak ove književne vrste u 14. stoljeću, prema Kolaru (1948: 92) logična posljedica velikih i značajnih promjena do kojih je došlo u društvu onoga vremena. Novela se javlja kao jedan od dokumenata, kao književni izraz jedne nove društvene klase koja se rađa krajem trinaestog, početkom četrnaestog stoljeća na svjetskoj pozornici, a ta je klasa građanstvo, buržoazija. „Križa srednjeg vijeka, križarski ratovi, nova saznanja, upoznavanje novih krajeva, naroda i običaja, naglo oživljavanje trgovine, dovodi do napuštanja naturalne privrede i uvođenja novčanog gospodarstva; sve to daje priliku mladoj građanskoj klasi da se afirmira, da društvu, a time i umjetnosti i književnosti, dade svoj biljeg, da stvori svoj vlastiti izraz“ (isto: 92). Iako je novela stoljećima vrlo poznat i raširen književni oblik, njome se nije književna povijest ni izdaleka toliko bavila kao npr. romanom. Novela je od renesanse do danas prošla razvoj u skladu s razvojem cjelokupne književnosti. Boccacciova zbirka *Dekameron* (1348-53), gdje se novela najljepše pojavljuje (Petračić, 1877: 21), bila je i ostala uzor za tip novele koja zanimljiv događaj, ili usmenom predajom već oblikovanu građu, virtuosno obrađuje u sažetom i stilski dotjeranom obliku (Solar, 2005: 216). Kolar (1948: 93) navodi da su u toj zbirci od stotinu novela pripovijesti bez dublje unutrašnje veze, povezane samo vanjskim

okvirom, koji je za tu knjigu karakterističan. Machiedo (1993: 411) piše o talijanskome djelu *Novellino* (u značenju: novost, mala vijest, odnosno anegdotska pripovijest) koje se odviše promatra kao naivan ili "primitivan" prethodnik 50-70 godina kasnijega *Dekameron*a i zaključuje da se kronološki ovo djelo smješta u sam osvit europske novele, a kompozicijski bi ga se moglo definirati kao novelu u minijaturi.

Moderna novela javlja se istodobno s modernim romanom u 19. i 20. stoljeću najprije u Francuskoj, a onda ili paralelno i u ostalim književnostima svijeta. Što se tiče hrvatske novele, prvi pokušaji padaju još u vrijeme ilirskog pokreta, ali ozbiljnija i prava književnost na tom polju počinje zapravo sa Šenoom čije bi se pripovijetke *Prijan Lovro*, *Barun Ivica*, *Karanfil* i *pjesnikova groba* mogle donekle držati novelama¹ (Kolar, 1948: 96). Prema Solaru (2005: 216), u hrvatskoj književnosti novela najprije nastoji privući pozornost čitatelja iznošenjem neobičnih događaja iz nacionalne prošlosti. Kao izgrađen i umjetnički vrijedan književni oblik posebno je njeguju mnogi pripovjedači epohe realizma (Đalski, Kozarac), a noveli također iznimnu pozornost poklanjaju neki autori epohe hrvatske moderne (Matoš, Šimunović), kao i niz pisaca prve i druge polovice 20. stoljeća (Krleža, Marinković, Kaleb, Božić, Šoljan). Pedesetih i šezdesetih godina 20. stoljeća, došlo je do naglog porasta interesa šire publike i izdavača za novelom. Sve veći broj antologija i predavanja o književnim vrstama na fakultetima potvrđuje da novela postaje sve popularnija (Leibowitz, 1974: 213).

Pripovjedna prozna djela, Tomaševski (1925: 66) dijeli u dvije kategorije. Mali oblik je novela, a veliki roman i granica između malog i velikog oblika ne može biti čvrsto određena, što je problematika o kojoj mnogi teoretičari pišu. Prema Hraniloviću (1882: 26), govoreći o noveli, krasna je prilika govoriti o romanu, jer novela i nije drugo, no umanjen roman. No, takvo gledište problematizira Good (1977: 241) koji tvrdi da to implicira da je umjetnička proza neprekidno, homogeno tkivo koje se može rezati i krojiti na bilo koju duljinu. Isto tako, Nevistić (1927: 73) ističe kako razlika između novele i romana nije u opsegu, nego u tehnici,

¹ U današnjoj terminologiji i po današnjim spoznajama, Šenoine pripovijetke ne smatraju se novelama.

kompoziciji i samoj bazi na kojoj se te forme grade. Navodi kako razlika između romanopisca i novelista nije samo formalna, već i umjetničko-psihološka – poseban je talent novelista, a poseban romanopisca. Kolar (1948: 91) ističe kako u noveli nema one epske širine karakteristične za roman gdje su prikazani čitavi životi ne samo pojedinaca nego i čitavih obitelji, generacija pa i epoha, pa stoga nužno dolazi čitav niz epizoda i sporednih radnji kakvih u noveli nema. On navodi kako je fabula novele građena jednostavnije i jasnije, lica o kojima se radi nema mnogo, opisi sredine i kraja dani su obično u nekoliko poteza, i sve se to čita lako i brzo, ali ako je *majstorski napisano, ipak se brzo ne zaboravlja*. „Jer, u toj kratkoj, zgusnutoj formi, ako je pisac doista pravi umjetnik može nam dočarati, plastično i sugestivno prikazati nam ne samo jednu ličnost nego i čitav život i ambijent možda vjernije i bolje nego u nekom velikom, ali razvodnjenom romanu“ (isto: 91). Good (1977: 251) navodi kako je novela pisana imitacija "pripovijedanja" uživo i zadržala je jače usmene karakteristike od romana. Usmeno svojstvo novele, njezina pretpostavka suprisutnog pripovjedača i slušatelja u osobnoj komunikaciji, u suprotnosti je s književnim svojstvom romana. „Roman je voluminozna, opsežna knjiga, dok se novela mora okupiti s ostalim novelama kako bi se napravila knjiga“ (isto: 252). On tvrdi da je načelo novele intenzivnost, a romana ekstenzivnost, što se vidi u tome da je kod lika u noveli prikladna metoda dramatično ili simbolično otkrivenje, a ne postupni razvoj. Jedna od razlika koju Hranilović (1882: 31) navodi je da, dok se pisac romana mora čuvati toga da na kraju roman prebrzo završi, novelist tu slobodno može biti malo škrtiji. Zato, prema njemu, novela čitatelja odmah na početku mora uvesti *in medias res*. Nemeč (1980: 307) pojednostavljenom shemom prikazuje osnovne razlike između novele i romana, s napomenom da lijeva i desna kolona nisu kolone isključivosti:

Roman	Novela
tipično i opće	pojedinačno i neobično
razrađivanje	ograničavanje i sažimanje
povijest, razvoj	trenutak, anegdota, događaj, simbol
retardacije i predasi	težnja prema kraju
kraj kao točka slabljenja	maksimalna neočekivanost završetka
epilozi ("lažni završeci")	poanta, obrat

Točno je da novele, za razliku od romana, koriste pojedinačne slučajeve, pa otuda i sklonost prema neobičnom, slučajnom i paradoksalnom. Pisac novele, naime, želi prikazati jednu točku, jedan moment kroz koji se obično prelama cjelokupni život jedne osobe, a ne cijelu panoramu (isto: 307).

Good (1977: 241) kaže da ne postoji neki čarobni broj riječi koji bi bio minimum za roman ili maksimum za kratku priču, a postoje i granični slučajevi, pa sve to stvara teškoće književnim teoretičarima, te dolazi do problema s terminologijom kratke proze koja je iznimno raznolika i često nedosljedna. Solar (2005: 210) također problematizira to što su mnogi teoretičari književnosti skloni da područje umjetničke proze podijele na dva temeljna tipa: novelu i roman. Prema njemu, shvatimo li novelu i roman kao malu i veliku proznu vrstu, teško je razlikovati novelu od nekih jednostavnijih oblika, svrstati neke prijelazne književne vrste koje po veličini stoje između novele i romana itd. Također, i Nemeč (1980: 298) problematizira to što se niz drugih oblika narativne proze kraće od romana često poistovjećuju s novelom ili se upotrebljavaju sinonimski. Slavić (2011: 309-310) u *Peljaru za tumače* uspoređuje novelu s dužim i kraćim proznim vrstama. Tako ju uspoređuje s crticom, tj. posebno kratkom proznom vrstom i zaključuje da se primarno razlikuju po svojoj duljini. No, zatim navodi primjere poznatih dviju novela (Matošev *Kip domovine leta 188** i Kleistova *Prosjakinja iz Locarna*)

koje, unatoč tome što bi se po njihovoj duljini moglo zaključiti da su crtice, ipak su novele i to zbog jasnih karakteristika. Primjerice, u Matoševoj noveli struktura prikaza događaja ima vrlo jasne dijelove, a likovi su živo i podrobno karakterizirani u smislu etike, psihologije, prošlosti, posla koji obavljaju i jezika. Uspoređuje novelu i s romanom, o čemu je već bilo govora. Naposljetku, uspoređuje novelu i s bajkom² i pripovijetkom te zaključuje da je najveća razlika u tome što ustroj novele nije toliko točno zadan što se, primjerice, vidi po tome što likovi nisu ograničeni pripadnošću dna ili vrhu društva. Meletinski (1990: 386) se također bavi usporedbom novele s drugim proznim vrstama te ističe kako se priča razlikuje od novele uglavnom po manjem stupnju žanrovske strukturiranosti i većom ekstenzivnošću. Od anegdote, jednog od svojih najznačajnijih izvora, novela se razlikuje u sljedećem: prvo, u većem stupnju narativnog razvijanja radnje i u izlasku izvan granica anegdote situacije; drugo, u mogućnosti drugačijeg, ne komičnog nego, na primjer, tragičnog ili sentimentalnog kolorita, bez ikakvih anegdotskih paradoksa. Utjecaj anegdotskih elemenata tijekom čitave povijesti novele pojačava njenu žanrovsku specifičnost – u anegdoti su sažeti najvažniji elementi novele. Novela se razlikuje od basne zbog nedostatka zoomorfности glavnih junaka, alegoričnosti i obvezne didaktične usmjerenosti koja se često izražava u specijalnoj sentenci. Doduše, Nemeč (1980: 314) drži da nema teškoća u tome da se termin novela uzme u najširem smislu, kao generički naziv za mali prozni oblik jer je to jedan od načina da se prevlada terminološka zbrka oko naziva za kratke prozne oblike, a istodobno to ne sprečava daljnju distinkciju između pojedinih podvrsta i varijanata novele.

„Novela u svojoj izgradnji često polazi od dramskih postupaka te katkada predstavlja naraciju o dramu – skraćenu u dijalozima i dopunjenu opisom okolnosti“ (Tomaševski, 1925, 68). O tome govori i Kolar (1948: 91) koji tvrdi da su mnoge novele, iako oblikom bliže romanu, u biti više drame ili su bar materijal za drame. Kmecl (1975: 228) ističe kako je često bilo

² Za opširnije problematiziranje razlika između bajke i novele vidi: K. Nemeč, *Problemi teorije novele*, str. 311-314.; i J. M. Melentinski, *Poetika novele*, str. 386-387.

naglašeno da novela svojim obratom dobiva napetost koja je dramska osobina. Da dramske napetosti ima često u novelama, potvrđuje i Solar (2005: 138). Meletinski (1990: 386) objašnjava da pojavi elemenata drame u okviru novele doprinose kratkoća, sažetost, dominacija radnje i značenje kompozicijskog "obrata". Prema njemu, sve navedene karakteristike nisu isključivo u djelokrugu novele, ali njihova unutarnja, kohezivna cjelovitost karakteristična je za ovaj žanr.

„Novela je, u pravilu, podijeljena na odlomke, označene obično time što svaki počinje retkom uvučenim prema sredini stranice u odnosu prema prethodnim recima“ (Solar, 2005: 51). Time se, objašnjava Solar (isto), upozorava što pisac želi da se shvati kao zasebni dio njegova djela, pa je očito da način kako se nižu odlomci upozorava kako valja prije svega analizirati kompoziciju. No, važno je napomenuti da takva, vanjskim oznakama označena, struktura pojedinih dijelova ne mora odgovarati tzv. unutarnjem kompozicijskom planu. Autor tako može namjerno lomiti neke tematske ili druge smislene cjeline vanjskim sredstvima razdvajanja, kako bi izazvao posve osobit učinak napetosti ili iznenađenja. Tomaševski (1925: 66) navodi kako novela obično ima jednostavnu fabulu, s jednom fabularnom niti, s kratkim nizom situacija koje se smjenjuju, ili točnije – s jednom središnjom smjenom situacija. Za razliku od drame, novela se ne razvija isključivo u dijalozima, nego pretežno u pripovijedanju. Postoje i nefabularne novele u kojima nema uzročno-posljedične zavisnosti među motivima, a za primjer takve novele navodi Čehovljevu *Knjigu žalba* u kojoj je niz zapisa u željezničkoj knjizi žalba, pri čemu svi ti zapisi nemaju nikakve veze s namjernom knjige.

Solar (2005: 216) piše o uokvirenim novelama kada navodi da se mnoge novele povezuju u cikluse, i to najčešće tako što jedna okvirna novela objašnjava povezanost ostalih, ili pak tako što uzajamnu vezu pojedinih novela čini jedan lik ili isti pripovjedač koji se pojavljuje u svim novelama. O tome piše i Tomaševski (1925: 68), koji ističe tu tendenciju prema ujedinjavanju novela u novelističke cikluse te navodi primjere takvih knjiga svjetskog značenja (*Kalila i*

Dimna, 1001 noć, Dekameron...). Također, ističe kako se čvršćim zbližavanjem novela ciklus može pretvoriti u jedinstveno umjetničko djelo – roman. O okvirnosti kao opipljivom ishodišnom fenomenu piše i Kmecl (1975: 226) koji navodi da uokvirenje može biti ciklično ili pojedinačno te ističe kako je okvirna forma svakako prototip novele, a neuokvirene novele su samo granični oblici. Čak i ako nema okvira, novela uspostavlja red; uređuje ne samo odnose pripovjedača prema čitatelju, već i pripovijest u simboličkom smislu. Prema njemu, „najsadržajnije se red razotkriva u poanti koju je romantična teorija novele nazvala "obrat"; tu je moguće vidjeti točku kristalizacije koja kaos uređuje u red“ (isto: 226-227). O uokvirenosti ili društveno posredovanoj naravi novele piše i Good (1977: 252) koji navodi kako ju ta karakteristika čini sposobnijom od romana za prihvaćanje opće mudrosti, praktičnih savjeta ili eksplicitnih misli o ljudskom stanju.

„Struktura novele bazirana je na postojanju životnih proturječnosti koje pomoću događaja drugog reda ili pak sukobljavanjem događajnih nizova daju razne odnose jednoj te istoj pojavi objelodanjenom u pripovijesti“ (Šklovski, 1959: 113). Hranilović (1882: 30) opisuje kako sredinu novele karakterizira miran, ali uz to brz i energičan razvoj bez konflikata, koji vodi kraju novele u kojemu će biti nekakva poanta. On na sredinu novele gleda kao na neku polusvjetlu točku, koja baca svoje trakove u prošlost i budućnost događaja novele. Zatim opisuje kraj novele u kojemu se sve situacije moraju razriješiti i gdje se čitatelja mora izvijestiti o tome gdje su glavni likovi dospjeli, a ističe da je najvažnija u noveli upravo ta poanta na kraju. „Novela, naime, teži da svojim oblikom obuhvati i uobliči svijet konačno (dakle jednokratno) i bezuvjetno“ (Nemec, 1980: 312). Svaka novela mora imati ono nešto specifično, što ju razlikuje od tisuća drugih novela, a i sam njezin naziv upućuje na to da bi trebala nešto novo pripovijedati (Wiese, 1978: 281). Slavić (2023: 2) piše o teoriji koju je njemački nobelovac Paul Heyse nazvao Falkentheorie, a odnosi se na „poseban motiv, koji je neponovljiv i izvoran, a koji novela mora imati te se na njega usredotočiti“. Desnica (1958: 108) drži da bi bila priprosta predrasuda smatrati rod novele "manjim" ili "nižim" estetskim

stupnjem. On se čak ne može smatrati ni "lakšim". Jer, ako ne zahtijeva dulji dah i sposobnost za veći obuhvat i razgranatiju zamisao, on, s druge strane, iziskuje veću rigoroznost forme i precizniji osjećaj za proporcije, i nameće strože kompozicijske okvire i promišljeniju ekonomiju izraza. Baš naprotiv, novela je u izvjesnom pogledu najteži, najdelikatniji književni oblik, oblik koji zahtijeva majstorstvo.“ (isto: 108) Za Marinkovića (1986: 379-380) novela je disciplina jer je to forma uokvirivanja, odricanja, odbacivanja, oslobađanja od svega suvišnoga. Prema njemu, novela u nekoj konciznosti mašte treba uokviriti jedan motiv, a taj motiv svojim potencijalom treba zračiti iz svoje male prisutnosti i ostvariti jedan svijet koji je mnogo veći nego što je ta mala novela. U tome Marinković vidi veličinu velikih novelista, a samog sebe ne smatra tako eminentnim novelistom jer u njemu nema te striktno discipline.

„Zapravo je novela najteže štivo. Ona već svojom konstrukcijom zahtijeva svu koncentraciju čitaočevu i najmanje imade svrhu da ga uspava ili umiri. Njena je zadaća sasvim protivna. Njen ograničen prostor nije zato takav, da ga čitalac što prije preleti, već ga zahtijeva udarna moć novele, konciznost izražaja i umjetničkog doživljavanja. Svaka riječ imade svoje značenje – i česta suhoparnost samo je prividna, jer se iza nje skriva bogatstvo fantazije čitaoca, koju je pisac doveo u suradnju sa svojim doživljavanjem i gledanjem. Novela čitaoca posve obuzima, ona mu ne da da se odmori u parantezama³, u lirskim razlivenostima, na intelektualističkim otočićima i opisnim zavjetrinama. Ona nosi kao od vjetra nabreknuto jedro čitavo biće čitaoca, pa i onda, kada njena napetost nije vanjska, već unutrašnja, duboka; osobito onda!“ (Kovačić, 1940: 85)

Sve u svemu, sažete, školske karakteristike novele, koje Slavić (2011: 311) navodi u *Peljaru*, definiraju novelu kao kratko prozno djelo u kojemu redovito imamo jedan događaj, jedno

³ Zanimljivo je razmisliti o tome što je Ivan Goran Kovačić ovdje mislio s riječju 'paranteza' čije je značenje 'zagrada', što ne olakšava previše razumijevanje rečenice. No, izraz 'u parentezi' (engl. *in parenthesis*) znači 'digresija', tj. 'nadodati nešto prije vraćanja glavnoj misli/temi'. Znači, prema njemu, digresije nisu karakteristične za novelu kao što su, primjerice, za roman.

mjesto, jedno vrijeme, jedan ili dva lika, a najvažnija je upečatljiva poanta. Likovi su jasno karakterizirani, nema puno mjesta za preljeve i dvojbenosti. Novela često, iako ne upravo uvijek, prikazuje kratak vremenski razmak, ali je on obično presudan za život likova. Isto to vrijedi i za mjesto: ono redovito jest suženo, ali je bitno za likove. Ustroj slijeda događaja u noveli obično ima ove elemente: 1. prikaz početnoga stanja ključnoga lika; 2. događaj koji znači početak zbivanja: promjena u samomu liku ili njegov susret s drugim likom; 3. sukob koji stvara napetost što raste; 4. prijelomni čas i razrješenje sukoba; 5. upečatljiva poanta.

4. O NOVELAMA *DRUGA MAT I DAR SVETOGA KVIRINA*

4.1. Likovi i zbivanja

Kod likova u novelama *Dar svetoga Kvirina* i *Druga mat* valja se usredotočiti na socijalnu i etičku karakterizaciju. Etička karakterizacija lika obuhvaća društvenu uvjetovanost moralnih normi lika. Tim se postupkom istražuju moralna htijenja, moralni čini i postupci, moralni nazori i djelovanje lika, odnosno ljudsko i društveno opredjeljenje lika s obzirom na pojedinca ili kolektiv, međusobni odnosi likova uopće: stav lika prema svijetu (prirodi i društvu) i njegove moralne osobine u odnosu prema drugima (Diklić, 1990: 82). Sociološkom karakterizacijom utvrđuju se socijalne odrednice lika: socijalno porijeklo, klasna pripadnost, društvena prilagođenost, međuljudski odnosi, utjecaj društvene sredine (odnosno klase, staleža) na ponašanje, stavove i gledište lika (isto: 99). O važnosti zapažanja likova, njihovih osobina i postupaka u metodičkom pristupu pripovjednoj prozi, piše i Rosandić (2005: 473). Što se tiče socijalne (društvene) karakterizacije, obje novele prikazuju likove koji su siromašni u glavnoj ulozi i likove koji su manje siromašni (no, to ne utječe na njihovu poštenost) u pomoćnoj ulozi. Što se tiče etičke (moralne) karakterizacije, obje novele prikazuju poštene, moralne, savjesne i marljive likove koji svojim djelovanjem pružaju važnu pouku na kraju novele.

U noveli *Druga mat*, Antun je mladić iz siromašne obitelji koji, nakon završene niže gimnazije u Krku, dobiva posao u Rijeci preko veze. Život u Rijeci Antunu predstavlja ideal, a susjeda Marka, koji već dvije godine radi i živi u Rijeci, smatra „gospodinom i pol“. Antun u Rijeci ima nizak društveni status, vrlo vjerojatno radi neki jednostavniji posao, a još je i početnik. Antun biva smješten kod Mađarice Eržebet, starije gospođe koja živi od toga što iznajmljuje dio svojega stana. Zaplet u noveli započinje time što Antun prvi mjesec, dok mu

ne stigne plaća, nema dovoljno novca za prehraniti se, pa zato gladuje. Antunovo imovinsko stanje, kao i imovinsko stanje njegove obitelji, jako je loše. To je najbolje vidljivo iz toga što mu je otac prije puta na brodu u šaku stisnuo mali iznos novca (u tekstu je taj iznos opisan sa „sirotinja“). Iz te teške situacije, Antun biva spašen na simpatičan način, krađući od mačka hranu koja je zapravo namijenjena za njega zbog Eržebetine dobrote. Taj motiv hranjenja mačka, osim simbolike, ujedno je i humorističan element unutar ove novele. Hranjenje mačke zapravo je suptilan, skriven i neizravan način na koji Eržebet pomaže Antunu dajući mu hranu. Čitalac si može postaviti pitanje zašto se Antun nije obratio Eržebet za pomoć ili zašto mu ona nije izravno ponudila svoju pomoć. No, tu se može iščitati Antunov ponos, pa čak i oholost. U samoj noveli, glavni lik u prvome licu pripovijeda kako mu „oholost nije dopustila“ da pita susjeda Marka za novac. Ipak, ne može se reći da se radi o oholosti kao negativnoj osobini. Više bi se to moglo objasniti time da se Antun ipak osjeća kao stranac koji je dobio prigodu u velikom gradu i koji se mora što više uklopiti u gradski način života, a prošenje hrane ili novca tomu bi se protivilo. Zato se ne bi to trebalo ni nazivati ohološću, nego nenametljivošću skromnog mladića. Antun se prema drugima (u ovoj noveli konkretno prema Eržebet) obraća s poštovanjem i ni na koji način ne želi zloupotrijebiti tuđu pomoć ili okoristiti se. Kada mu je došla prva plaća, a Eržebet nije htjela prihvatiti novac za sobu zbog njegove pomoći oko mačka, Antun je još jednom to s njom provjerio, ali je onda ispoštovao njezinu odluku. Ipak, poslije on nije zaboravio njezino dobro postupanje prema njemu, pa ju je našao u staračkom domu i pružio joj dar najljepši od sviju – svoju prisutnost.

Eržebet, s druge strane, biva primjer lika koji financijski dobro stoji (dovoljno za uredan život) naspram lika koji je jako siromašan, ali to ne izaziva osjećaj moći ili oholost na negativan način. Nasuprot tome, Eržebet pokazuje veliko poštovanje prema Antunu time što mu ne dolazi izravno ponuditi hranu, nego mu "varkom" pomaže. Štoviše, ona ne misli da bi ju Antun mogao držati naivnom. To je vidljivo prema tome što ona Antunu otkriva što je napravila tek nakon puno godina kada se Antun njoj samoinicijativno ide ispričati zbog

"grijeha" kojeg je počinio. Da Antun nju nikada nije posjetio, možda nikada istina ni ne bi izašla na vidjelo te je upravo u tome najveća ljepota Eržebetinog dobrog djela. Naime, Aristotel piše o tome da je „kao praktično dobro blaženstvo najviše dobro, jer se njega uvijek bira *radi njega samoga*, a nikada radi drugog“⁴. Eržebet nije bila potrebna Antunova zahvalnost niti njezina naslada nad situacijom. Ona je učinila dobro djelo radi sebe i svoje potrebe da pomogne drugome na bilo koji način i to je najvažnije. Poslije u noveli, saznaje se da Eržebet nije imala nikog od roda, „bila je posljednji izdanak nekada cijenjene mađarske obitelji“. Tim detaljem, ne samo da se saznaje važna informacija o liku, nego cijela pripovijest dobiva na značenju. Naime, dobra djela i nadareni ljudi jesu njezina obitelj. Valja istaknuti i činjenicu da je Eržebet Mađarica, a to pruža poruku o tome kako dobro nije ograničeno na narodnost. Da nije riječ o istinitom događaju, čak bi se razmatralo to je li autorica htjela poručiti nešto time što je Eržebet Mađarica. Primjerice, kao što to vjerojatno želi Fabrio u svojoj pripovijetci *Sedamdeset druga* gdje ciljano bira upravo osobu druge nacionalnosti – Srbina, koji pomaže Hrvatima.

Novela *Dar svetoga Kvirina* biva u temeljnim stavovima središnje inteligencije slična noveli *Druga mat*. Moglo bi se reći da obje novele odišu istim duhom, istom vrstom pouke, ali na različit način. U ovoj noveli, glavni lik je Osipić (Josip) čija pripovijest započinje time što su njegova oca 1945. godine ubili komunisti. Otada je njegova majka često zazivala svetog Kvirina, koji je postao svojevrсни zagovornik njihove nerazdvojne obitelji. Osipić je podrijetlom iz malenog sela čiji je zaštitnik sveti Ivan (vjerojatno se radi o naselju Sveti Ivan Dobrinjski), a odlazi u školu u Krk gdje biva smješten u internatu besplatno. Da se radi o siromašnjoj obitelji, jasno je iz toga što Osipić nema oca, a i u samom tekstu navedeno je da su „mnogo puta i gladni“ išli spavati, a „majka je po cijele dane radila za dnevnicu“. O lošem financijskom stanju njega i njegove obitelji govori i činjenica da Osipić odlučuje prodavati trešnje ujutro na trgu kako bi mogao kupiti majci haljinu, a bratu cipele. Upravo to kako

⁴ Aristotel: 25: 1097b

Osipić ne razmišlja o svojoj koristi i o tome što bi mogao sebi kupiti, na najljepši način pokazuje njegovu iskrenu dobrotu, požrtvovnost i nesebičnost, tj. najvrjednije vrline koje čovjek može imati. Nadalje, u razgovoru s "pritajenim" biskupom, Osipić pokazuje koliko je ponosan na svog preminulog oca, a u tome ga hvali čak i biskup. U ovoj noveli istaknut je lijep odnos jedne obitelji koja je ostala bez oca, ali je u zajedništvu opstala.

Biskup Josip Srebrnić povijesna je osoba koja se u ovoj noveli pojavljuje (vrlo vjerojatno) u istinitom događaju, s obzirom na to da je riječ o događaju kojega je netko bio prenio središnjoj inteligenciji, odnosno autorici. Biskup je u stvarnome životu proživljavao velike neugodnosti i muke za vrijeme talijanske i poslije njemačke okupacije otoka Krka. U novim političkim okolnostima ostao je nepokolebljiv i dosljedan oporbenjak novoj komunističkoj jugoslavenskoj vlasti u jasnom distanciranju i neprihvatanju komunističke ideologije. „Svoj stav javno je očitovao vjernicima i svećenstvu Krčke biskupije u Pastirskom pismu za korizmu 1944. godine i slijedom toga svojim svećenicima službenim dopisom napisanim na latinskom jeziku 17. listopada 1944. godine zabranio svako podupiranje i sudjelovanje u organima vlasti jer je vođena i pod kontrolom Komunističke partije Jugoslavije“ (Velčić, 2014: 89). Biskup Srebrnić više je puta bio uhićivan i mučen, a na slobodi je često doživljavao brutalne verbalne i fizičke napade od strane običnih ljudi koji su na njega bacali smrdljiva jaja, pijesak i kamenje. Ti događaji opisuju se i u noveli. Osipićev otac umro je jer je branio biskupa Srebrnića kada su ga zatvorili i mučili. Također, biskup Srebrnić opet je napadan i na kraju novele kada Osipić s bratom, nakon nekoliko godina, dolazi na trg Kamplin i gleda kako na biskupa bacaju kamenice, zemlju i blato. Ipak, Osipić zaključuje kako ništa ne mogu poduzeti zbog straha da im se ne dogodi isto ono što se dogodilo njihovom ocu. Biskup Srebrnić, slično poput Eržebet u *Drugoj mat*, ali na drugačiji način, prikazan je kao uistinu dobar i skroman lik. Unatoč visokoj poziciji koju ima, on se vrlo rado "u civilu" šeće po trgu i kupuje trešnje od siromašnog dječaka. To kod njega pokazuje i visoku dozu neustrašivosti jer se ne boji da će ga netko napasti. Za razliku od Eržebet, biskup

Srebrnić otvoreno pokazuje dobro djelo koje je učinio dovođenjem dječaka pred crkvu, ali to je bilo neizbježno jer mu je dječak pomagao s nošenjem trešanja. Isto tako, možda je biskup htio dječaku pružiti jasnu poruku o tome koliko cijeni žrtvu njegova oca i kako se u životu moraju činiti dobra djela. Time što je dječak saznao da je s njim upravo biskup Josip Srebrnić, njegova sreća bila je samo veća. Simbolika pomoći također je proširena upravo kršćanskim smislom, koji međutim nije pružen napadno. Zato glavni lik i navodi na kraju novele: „Od svih dara koje sam u životu dobio, dar svetoga Kvirina zauvijek će imati prvo i posebno mjesto.“

Kod etičkih karakterizacija likova u novelama Gordane Gržetić vrijedi istaknuti još jedno obilježje. Naime, oni biraju činiti dobro – svjesno i neprisiljeno. Aristotel piše o „najvišem dobru u ovome svijetu, čemu sve teži i radi čega jest sve ostalo, za čim čovjek najviše žudi radi dobra samoga“⁵. Krepost, ključan element Aristotelove etike, „u etičkom smislu je vrhunac ili krajnost dobrote i pravednosti“⁶. No, valja istaknuti da je to, prije svega, „stanje s izborom – bez izbora, koji je prema samom pojmu slobodan, nema čudorednosti“⁷. Drugim riječima, da bi čovjekovo djelo uistinu težilo najvišem dobru i bilo kreposno, ono mora biti učinjeno u potpunoj slobodi – s mogućnošću izbora. Zato je u ovim novelama važno istaknuti to kako likovi, u potpunoj slobodi i mogućnosti izbora, biraju činiti dobro. To dobro im se najčešće i vraća (pogotovo Eržebet), ali to što im se dobar čin, na neki način, isplati, nije razlog zašto su oni prvotno taj dobar čin učinili. U tome je najveća moć dobrih činova i poruke koje novele Gordane Gržetić pružaju.

⁵ Aristotel: 23: 1094a

⁶ Aristotel: 28: 1106b

⁷ Aristotel: 27: 1106b

4.2. Kršćanski motivi

Čitatelj može biti pripadnik bilo koje vjere ili ateist, ali će ipak razumjeti i, na nekoj razini, osjetiti pouke novela. Iako se u zbirci novela „Svićica“ mogu pronaći novele koje upućuju na kršćanstvo i kršćansku pouku, te u sebi imaju kršćanske motive, autorica to čini jako suptilno i nenametljivo. Dobar primjer za navedeno upravo je razlika između novela koje se ovdje interpretiraju. U noveli *Druga mat*, samo se na tri mjesta spominje nešto vezano uz kršćanstvo, a to je riječ *Bog* u različitim kontekstima:

„Moji doma mi nisu mogli Bog zna što dati...“

„A zatim je, hvala Bogu svemogućemu, došla plaća.“

„Ja ipak mama, hvala Bogu!“

U svakodnevnom govoru, okamenjenu i desakraliziranu frazu „hvala Bogu/Bogu hvala“ (arapski *elhamdulillah*) mogu reći pripadnici različitih vjera, a čak ju i ateisti često znaju koristiti. „Bog zna“ toliko je učestala fraza da je od nje srastanjem nastao i desakralizirani prilog *bogzna* u značenju „tko će ga znati, ne zna se, ne može se znati...“. Čak ni „Bogu svemogućemu“ nije izraz vjere koji isključivo upotrebljava samo kršćanin. Nijedan od ova tri primjera ne bi mogao biti ključan dokaz izravnih kršćanskih motiva i poruka u noveli.

S druge strane, novela *Dar svetoga Kvirina*, kako joj i sam naziv govori, u tom je smislu puno bogatija i izravnija. Odmah na početku novele spominju se sveci zaštitnici – sveti Ivan i sveti Kvirin i navodi se molitva koju majka moli najmanje pet puta na dan. Također, noć u kojoj su Osipiću komunisti ubili oca i zapalili štalu, okarakterizirana je kao noć na post svetoga Kvirina. Opisano je kako je susjeda nakon tragedije rekla majci „da ju Bog neće pustiti i neka se uhvati nekog sveca koji će njoj biti zagovornik“, a ona je to poslušala i otad u podne i navečer obitelj obavezno moli svetomu Kvirinu. Nadalje, majka se najviše radovala tome što

će Osipić ići u Krk jer je tamo sveti Kvirin zaštitnik grada. Spominje se i Očenaš koji Osipić često moli svetomu Kvirinu. U razgovoru Osipića i prikrivenog biskupa, biskup mu govori da je „Bog već sigurno nagradio njegova oca“ za njegovu žrtvu. Time vjerojatno upućuje na kraljevstvo Božje. Osipić se čudi što su došli pred biskupiju i navodi da biskup Srebrnić „sigurno nije ni biskup ni papa“, ali shvaća da je u krivu kada se netko iz biskupije biskupu obrati s „Preuzvišeni“. Navodi se i informacija da je biskup Osipića pred dvije godine krizmao. Kada pozdravlja Osipića, biskup navodi da će se moliti za njegova oca „od danas pa dok bude živ“. Kada ga majka i brat pronalaze ispred crkve, Osipić novac u rukama predstavlja kao „Dar svetoga Kvirina“, a u zadnjoj rečenici novele navodi da će mu taj dar uvijek zauvijek imati „prvo i posebno mjesto“.

Novela *Dar svetoga Kvirina*, kada se uspoređuje s ostalim novelama Gordane Gržetić, uistinu je specifična i jedinstvena po pitanju kršćanskih motiva, ali čak i ona ne nameće ideologiju, barem ne nasilno i napadno. Ideologija u novelama je pružena tako da diše sa svim ostalim elementima. Kada ideologije i ima – nema je puno. U svojim novelama, autorica se rijetko izriječkom poziva na kršćanstvo, Crkvu i Bibliju – ona radije cilja na pouku „Dobro se dobrim vraća.“ Ta pouka jest biblijska, ali nije isključivo biblijska. Najispravnije bi bilo reći da je ta pouka univerzalna, primjenjiva na sve vjere. Ono što nije primjenjivo na sve vjere, nego samo na kršćansku vjeru, a može se isto iščitati iz ponekih novela Gordane Gržetić, jest Božja pomoć. Antun se Bogu zahvaljuje jer mu je došla plaća (i jer je preživio do dolaska plaće), a Eržebet jer je ipak postala mama pa makar i figurativno. Još konkretniji slučaj prikazan je u noveli *Dar svetoga Kvirina* gdje sam naziv novele upućuje na to da je cijeli taj susret biskupa i Osipića bio posredovan Božjom pomoći. Naime, svjedočanstvo je Svetog pisma jednostavno: skrb božanske providnosti *konkretna* je i neposredna; brine se za sve, od najmanjih stvari do najvećih svjetskih i povijesnih događaja (KKC, 2016: 98).

4.3. Zlo u tumačenim novelama

U naracijama i pripovijestima, događaje često pokreće neko zlo – ili zla osoba ili zle okolnosti. Tako su i u ovim novelama događaji pokrenuti zlom, ali drugačijim vrstama zla. U noveli *Druga mat* zlo predstavlja neimaština, siromaštvo cijeloga društva, koje se prenosi i na čovjeka koji nema ni za kruh. Osuda totalitarnog sustava u ovoj noveli neizravna je, a sustav se i ne spominje. U noveli *Dar svetoga Kvirina* zli likovi nemaju puno prostora i nisu pomno prikazani. Označeni su zamjenicama i djeluju protiv biskupa i pripovjedačeva oca. Antagonisti u ovoj noveli su ljudi koji slušaju totalitarni sustav i pod njim djeluju. Ne pojavljuju se kao konkretni likovi, nego je na početku (ubojstvo oca obitelji) i na kraju novele (napad na biskupa) opisano njihovo djelovanje, kao i u riječima koje Osipić upućuje biskupu Srebrniću dok opisuje svoga oca i njegove postupke. U noveli *Dar svetoga Kvirina*, kritika totalitarnoga sustava mnogo je izravnija.

U novelama Gordane Gržetić ima vrlo malo nasilja i nasilnosti. Kada nasilje i jest nazočno, onda ima i jasnu ulogu pružanja pouke. Isto tako, autorica jako puno piše o obitelji i djeci, ali u njenim novelama nema nimalo seksualnosti. Uzevši sve te karakteristike u obzir, Gordana Gržetić kao da se u svojim novelama približava bajkovitosti. Ne u fantastičnom smislu, nego u smislu *dobra*. Njezini likovi karakteristikama čak su vrlo blizu Tolkienovim hobitima po dobronamjernosti. Zapravo je glavni postupak autorice upravo to traženje dobrote. Naime, ona u svojim novelama nikada ne piše o tome kako se neko zlo isplatilo, a jasno je da je u pravome životu to često tako bude. Riječ je o stilemu koji nije uobičajen. Čak i Biblija postavlja teške upite (npr. Zašto je Job nastradao?), a kod Gordane Gržetić dobro se dobrim uvijek nepogrešivo vraća u ovome svijetu. „Vrijednost svake knjige prosuđuje se prije svega po smislenosti njezina vlastitoga sustava, ali nije loše ukazati na srodnosti i razlike s vanjskim mjerilom, ako te srodnosti ili razlike nisu jedini element u prosudbi“ (Slavić, 2010: 335).

4.4. Otočki elementi

Što se tiče prostora i vremena u novelama, valja nešto reći o otoku. Naime, iako mjesto radnje u novelama nije uvijek na otoku Krku (dobar primjer je novela *Druga mat* gdje Antun dolazi u Rijeku), ipak najčešće jest tako. Događaji su nekada manje ili više od Krka udaljeni, ali mjesto uvijek biva likovima bitno. U noveli *Dar svetoga Kvirina* biskup je zapravo stranac koji dolazi na otok, pa tu doživljava i lijepe i manje lijepe događaje, ali je u cjelini prihvaćen i voljen, a tako se i sam vlada. U noveli *Druga mat*, otočanin odlazi sa svojega otoka, a u novom okružju pomaže mu strankinja.

Uvod knjige *Otoci i sjećanja* Davora Velnića, moglo bi se reći, esejističko-pjesničko-znanstveni je tekst o otoku. Velnić (1998: 9) otok vidi kao točku u kojoj se nebo spaja sa zemljom – savršenstvo praiskonske točke. Uz ostalo, on navodi kako otoci bude zagubljene uspomene, kolektivna sjećanja na maglovita utočišta u dobrom. Možda stoga i Gordana Gržetić nalazi na otoku toliko naracija o iskonskom dobru. Otok je zanavijek tajanstveno nedokučiv, nesaglediv, pa i onaj najmanji biva takvim. On ostaje željeni privid, ali i istinski motiv što nas vuče naprijed i daje nam hrabrost koje nikad nismo bili svjesni. „Makar i zadnjim snagama kročili na njega, poluživim korakom, otok ostaje neizbježan kraj putovanja“ (isto: 19).

Karakteristično za otoke je da su, zbog svoje geografske pozicije, izolirani. To ima i svoje loše i svoje dobre strane. Izolacija, s jedne strane, omogućuje otoku autonomiju, ali, s druge strane, čini to da mladi ljudi često bolje mogućnosti vide u kopnenim velikim gradovima (kao npr. Antun u noveli *Druga mat*). Isto tako, u suvremeno doba, otoci su jako poželjna destinacija za ljetovanje, pa tako tijekom ljeta vrve turistima, a tijekom zime nerijetko djeluju samotno i napušteno. O problematici turista i tome kako se oni vladaju na otoku, uz ostale, pišu Sabol i Ovčar (2021: 257) gdje opisuju kako otoci često imaju specifičnu ekonomsku i političku

situaciju koju održavaju lokalne vlasti čije pažljivo razmatranje i planiranje može pomoći otocima da se ističu kao primjeri drugim zajednicama.

Zbog svoje izoliranosti i specifičnosti, otoke karakteriziraju raznovrsni i neobični dijalekti. No, zbog urbanizacije i društvenih promjena, jezični identiteti stanovnika pojedinih mjesta značajno su se promijenili u posljednjih nekoliko desetljeća. Sve je manje izvornih govornika dijalekata, a onima rijetkima, koji još uvijek govore regionalnim dijalektom, često zna zbog toga biti ugrožen identitet. O međuovisnosti kulturnog identiteta s odgovarajućim jezikom pišu Müller i Livazović (2021: 153) u svome istraživanju o stigmatizaciji dijalekata i utjecaju neformalnog učenja na očuvanje kulturnog identiteta. Raznolikost jezika i dijalekata predstavlja veliko kulturno blago i identitet populacije koji se treba sačuvati. Zbog procesa društvene integracije, migracija i razvoja tehnologije, neki se dijalekti sve manje koriste i postoji veliki rizik da će ubrzo nestati. Taj problem osobito je velik kod dijalekata koji nemaju pisanih tragova ili ih imaju vrlo malo zahvaljujući radu entuzijasta. Zato je rad Gordane Gržetić jako važan. Pisanjem na dobrinjskoj čokavici, ona tako ostavlja pisani trag i omogućava dijalektolozima istraživanje tog autohtonog govora.

„Katkad otoci pripadaju povijesti i zemljopisu, češće kazivanjima i predaji, ali su zanačljivo iskonska središta, počelo i apsolutna zbilja legendi i vjerskog zanosa; mjesto suživota suprotstavljenih sila i kružne energije“ (Velnić, 1998: 22).

5. UČENIČKE REAKCIJE

5.1. Analiza i usporedba održanih sati

Jedan nastavni sat u Upravnoj školi u Zagrebu održan je u petak, 5. svibnja 2023. godine, u 3. razredu. U razredu je bio prisutan dvadeset i jedan učenik; šesnaest učenica i pet učenika. Učenici su otprilike jedan tjedan prije nastavnog sata dobili novele *Druga mat* i *Dar svetoga Kvirina* prevedene s izvornika na hrvatski standardni jezik (*Prilog 7.1* i *Prilog 7.2*) sa zadatkom da ih pročitaju do petka. No, kako je tijekom nastavnog sata poslije pokazao, nije ih puno pročitao novele, a pogotovo ne onako kvalitetno i predano kako bi trebalo.

Dva nastavna sata u Srednjoj školi Hrvatski kralj Zvonimir u Krku održana su u petak, 12. svibnja 2023. godine, u 1. razredu. U razredu su bila prisutna dvadeset i četiri učenika – dvanaest učenica i dvanaest učenika. Učenici su, također, otprilike jedan do dva tjedna prije nastavnih sati dobili prijevode novela *Druga mat* i *Dar svetoga Kvirina*, ali su prije toga dobili na čitanje i izvornike tih novela, te ih je profesorica Povijesti upoznala s povijesnim okolnostima vezanima uz zbivanja u novelama (pritom ne spominjući sama zbivanja u noveli). Suprotno od nastavnog sata u Zagrebu, ovdje se pokazalo da je velika većina učenika pročitala novele (dosta njih i izvornike, a pogotovo prijevode), a nekolicina je pokazala i dublje razmišljanje o novelama, što je vjerojatno posljedica kvalitetnog i predanog čitanja.

Objašnjenje za te razlike u pročitanoosti između dvaju razreda koji se razlikuju ne samo po lokaciji, nego i po uzrastu, vjerojatno velikim dijelom leži u kvaliteti učenika u samim razredima. Naime, Srednja škola Hrvatski kralj Zvonimir jedina je srednjoškolska ustanova na otoku Krku, a još je i gimnazija. S obzirom na to da su prestižni fakulteti u Hrvatskoj u hrvatskim najvećim gradovima i njih nije lako upisati, pretpostavka je da ova srednja škola u većoj mjeri pazi na svoju kvalitetu, kako bi učenici ostvarili što bolje rezultate na državnim

maturama. Tu pretpostavku potvrđuju i ostvareni rezultati, koji pokazuju da se otočke škole s Krka i Brača nalaze na popisima najboljih maturanata. Nadalje, još jedno od objašnjenja mogla bi biti bolja i veća uključenost profesorice Hrvatskog jezika (u srednjoj školi u Krku čak i profesorice Povijesti) u cijeli proces. Naime, u Krku su bili oduševljeni cijelim prijedlogom i dolaskom studentice iz Zagreba kako bi održala dva sata i napisala rad o njihovoj poznatoj i dragoj spisateljici. Sama ravnateljica srednje škole, koja ujedno i osobno poznaje spisateljicu, bila je uključena u proces, ali zbog poslovnog puta nije mogla biti prisutna nastavnim satima, iako je planirala. Sve navedeno sigurno je doprinijelo boljem razumijevanju učenika o važnosti pripreme za nastavne sate pa onda i većoj i kvalitetnijoj pročitanošći. Također, poslije u razgovoru nakon održanih nastavnih sati, profesorice Hrvatskog jezika i Povijesti iz srednje škole u Krku izrazile su svoje mišljenje o tome da je taj 1. razred uistinu posebno nadaren razred kakvog već jako dugo nisu imale, pa je moguće da je i to puno doprinijelo uspješnosti cijelog procesa. Nadarenost i kvaliteta učenika tog razreda bila je jasno vidljiva tijekom dvaju nastavnih sati. Slavić (2023: 9) piše o ozbiljnosti početne kakvoće, tj. o tome koliko je učenik bitan za uspjeh nastavnoga procesa, a poziva se na istraživanje provedeno početkom devedesetih godina 20. stoljeća koje je istaknulo redosljed 18 činitelja koji uvjetuju uspjeh učenja. Od njih 18, učenik je nazočan u osam, i, prema tome, zaključuje Slavić (isto: 9), „važi pravilo po kojem se samo od stvari visoke kakvoće može napraviti vrhunski proizvod“.

Motivacijski razgovor u obje škole ispunio je svrhu – učenici su bili iznimno aktivni. Učenike s Krka mogla je motivirati i činjenica da novele govore upravo o njihovoj sredini. Razgovor o dobrim djelima i njihovoj važnosti učenike i u Zagrebu i u Krku odmah je podsjetio na novele koje su trebali pročitati. Kod učenika u Zagrebu, u trenutku u kojemu su trebali izraziti svoj doživljaj o novelama, uvidjela sam da je malen broj učenika novele stvarno pročitao. Odlučila sam stoga, uz pomoć još nekoliko učenika, iznova ispriopovijedati fabulu novele *Druga mat*, kako bi što veći broj učenika mogao sudjelovati u satu. Nakon toga, prošli smo po obilježjima

novela u tekstu i podijelila sam listiće koje su oni u paru rješavali. S učenicima u Krku, s obzirom na to da su oni pročitali i izvornik, odmah sam komentirala razumijevanje teksta. Učenici su pokazali solidnu razinu razumijevanja dobrinjske čokavice, a dvije učenice javile su se unaprijed kako bi izrazile svoju zainteresiranost za čitanje izvornika. U Krku se dogodila iznimna situacija da je autorica mogla biti prisutna na nastavnim satima o njezinim novelama. Zato sam ju, prema prethodnom dogovoru, zamolila da kaže učenicima ponešto o sebi i svojoj motivaciji za pisanjem ovih dviju novela. S obzirom na to da su učenici pokazali zanimanje i postavljali pitanja autorici, skratila sam dio s karakteristikama novele, što nije bio problem jer su učenici pokazali dobro znanje.

Tijekom komentiranja rješenja s *Nastavnog listića 1*, učenici i jedne i druge škole pokazali su dobro razumijevanje i znanje. Jedini problem na koji sam naišla u Upravnoj školi je da se često javljaju isti učenici, a to su vjerojatno oni koji su pročitali novele. U Krku taj problem nije postojao, a i tamo sam se osjetila slobodnijom prozvati nekoga tko nije aktivan. S učenicima u Zagrebu ponovila sam za novelu *Dar svetoga Kvirina* postupak koji sam primijenila za novelu *Druga mat*. Pojedini dijelovi iz pripreme (npr. prepoznavanje karakteristika dobrinjske čokavice, navođenje karakteristika na primjeru novele...) morali su biti skraćeni jer, ne samo da sam u Zagrebu imala dostupan samo jedan nastavni sat, nego je i sve teklo puno sporije zbog manje pročitanosti novela.

U Krku, kada sam došla do dijela gdje bih trebala nešto reći o povijesnim okolnostima novele *Dar svetoga Kvirina*, u dogovoru s njom, prepustila sam nakratko riječ profesorici Povijesti kako bi učenike podsjetila na povijesne okolnosti o kojima su već razgovarali. Unatoč tome, učenici su pokazali veliku svijest o tome tko je biskup Srebrnić te objasnili da je to dio općeg znanja na Krku. U razgovoru s njima, pozitivno me iznenadila aktivnost i zainteresiranost učenika, a pogotovo po pitanju povijesti, progona Crkve i komunizma. Kod nekih učenika prepoznala sam da mnogo o tim nekim okolnostima iz prošlosti razgovaraju s odraslima u

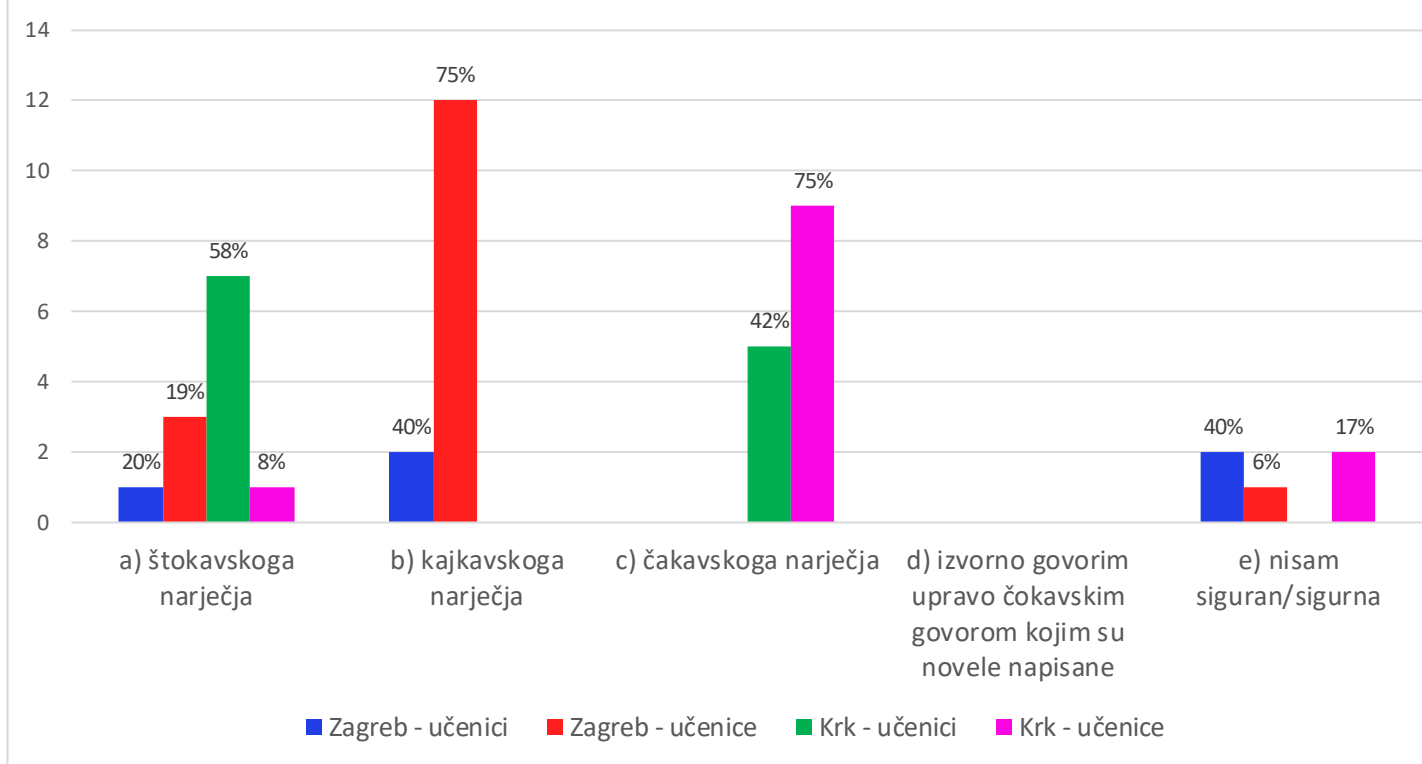
svojoj blizini, a to sam zaključila zbog pokazanog znanja i po jasnom negativnom stavu prema totalitarnim sustavima.

Sve u svemu, nastavni sati u obje škole ispunili su svoju svrhu i učenici svakako ostaju obogaćeni za jedno novo iskustvo. Smatram da bi i nastavni sat u Zagrebu dostigao razinu nastavnih sati u Krku da je bilo moguće imati dvosat te da su učenici zaista kvalitetno i pomno pročitali novele. U školi u Krku bila je i specifična situacija u kojoj je na satima bila prisutna sama autorica. Stoga su nastavni sati na Krku, s njom i profesoricom Povijesti, imali elemente timskoga sustava. Ulogu je zacijelo odigrala i ambijentacija: Trg Kamplin na kojemu se zbiva radnja novele *Dar svetoga Kvirina* nekih je 200-300 metara udaljen od škole.

5.2. Analiza i usporedba učeničkih anketa

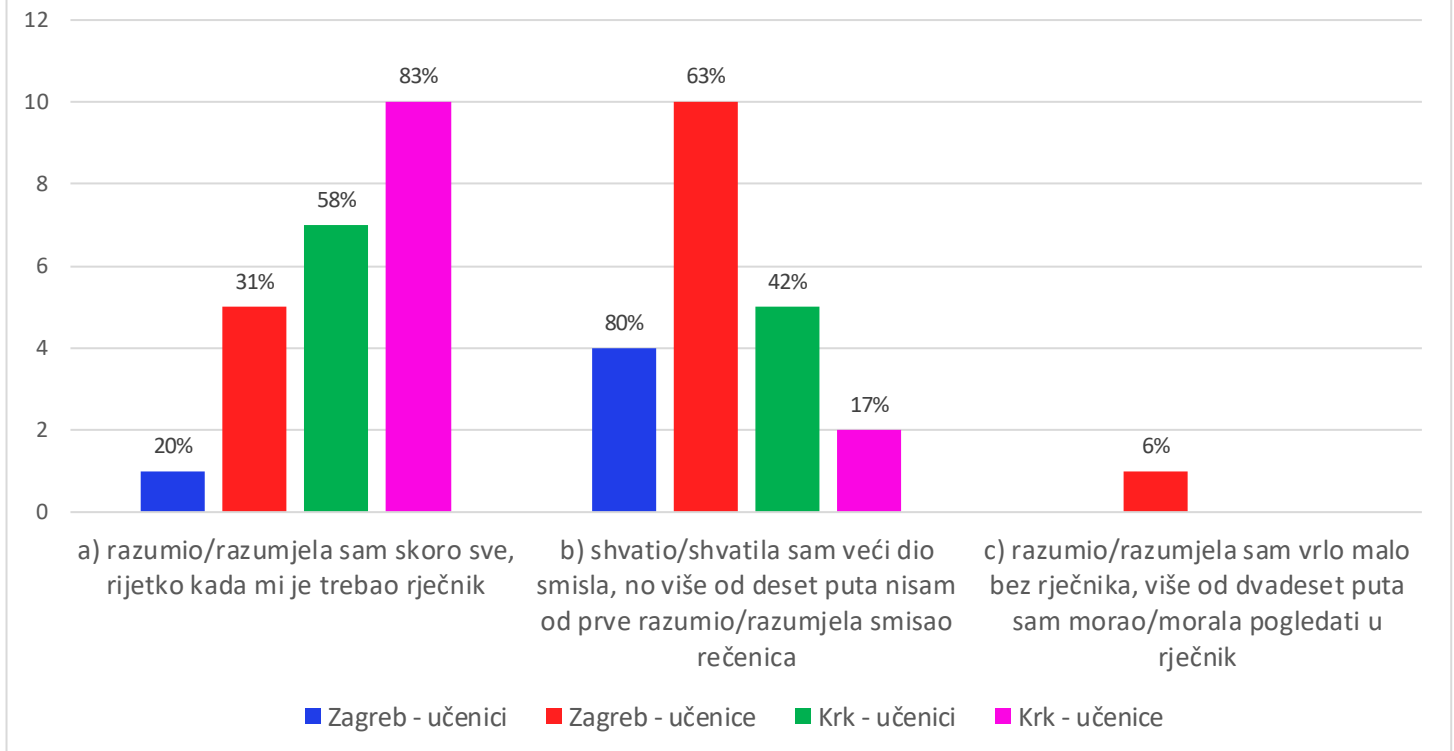
Provedenom anketom je obuhvaćeno sveukupno 45 učenika iz dviju srednjih škola. Od toga je bilo 24 učenika iz 1. razreda srednje škole u Krku, a 21 učenik iz 3. razreda srednje škole u Zagrebu. Što se tiče škole u Krku, omjer učenica i učenika je identičan (anketirano je 12 učenica i 12 učenika), a u Zagrebu je učenica otprilike tri puta više nego učenika (anketirano je 16 učenica i 5 učenika). Grafovima će biti prikazani rezultati ankete, osim jednog pitanja u anketi (5. pitanje) gdje su učenici trebali kratko riječima obrazložiti izbor u prethodnom odgovoru. To pitanje bit će analizirano odvojeno. Crvenom (učenice) i plavom (učenici) bojom prikazani su učenici u Zagrebu, a ružičastom (učenice) i zelenom (učenici) bojom prikazani su učenici u Krku:

1. Izvorni sam govornik/govornica:

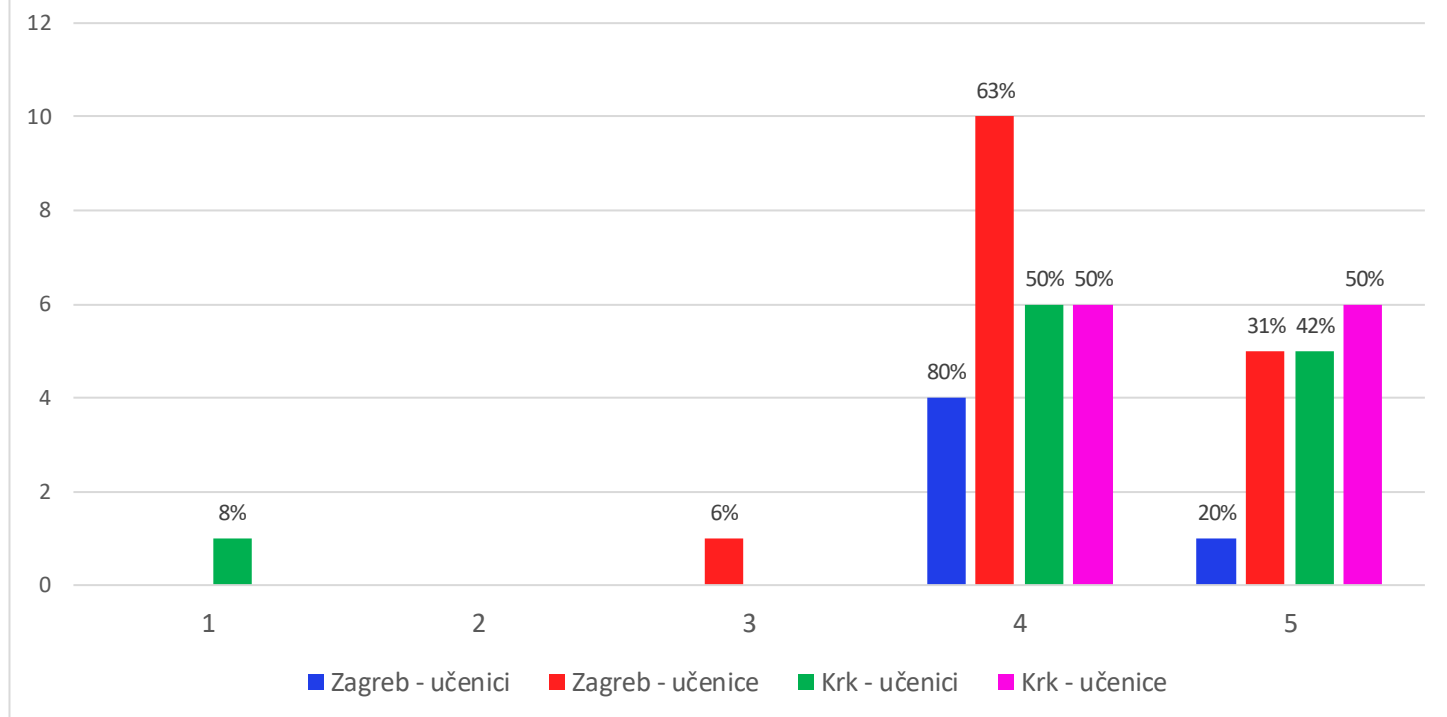
Kao što bi bilo i očekivano, govornika kajkavskog narječja nema u Krku, a govornika čakavskog narječja nema u Zagrebu. Čakavskim govorom ne govori nitko od anketiranih učenica i učenika, ali pojedine učenice i pojedini učenici u Krku znali su dosta pravilno čitati izvornik, o čemu je već bilo govora. Ima ponešto i govornika štokavskog narječja, a neki nisu bili sigurni kojemu narječju pripadaju. Neobično je da čakavski u Krku govori više učenica nego učenika.

2. Čitajući novele u izvorniku...

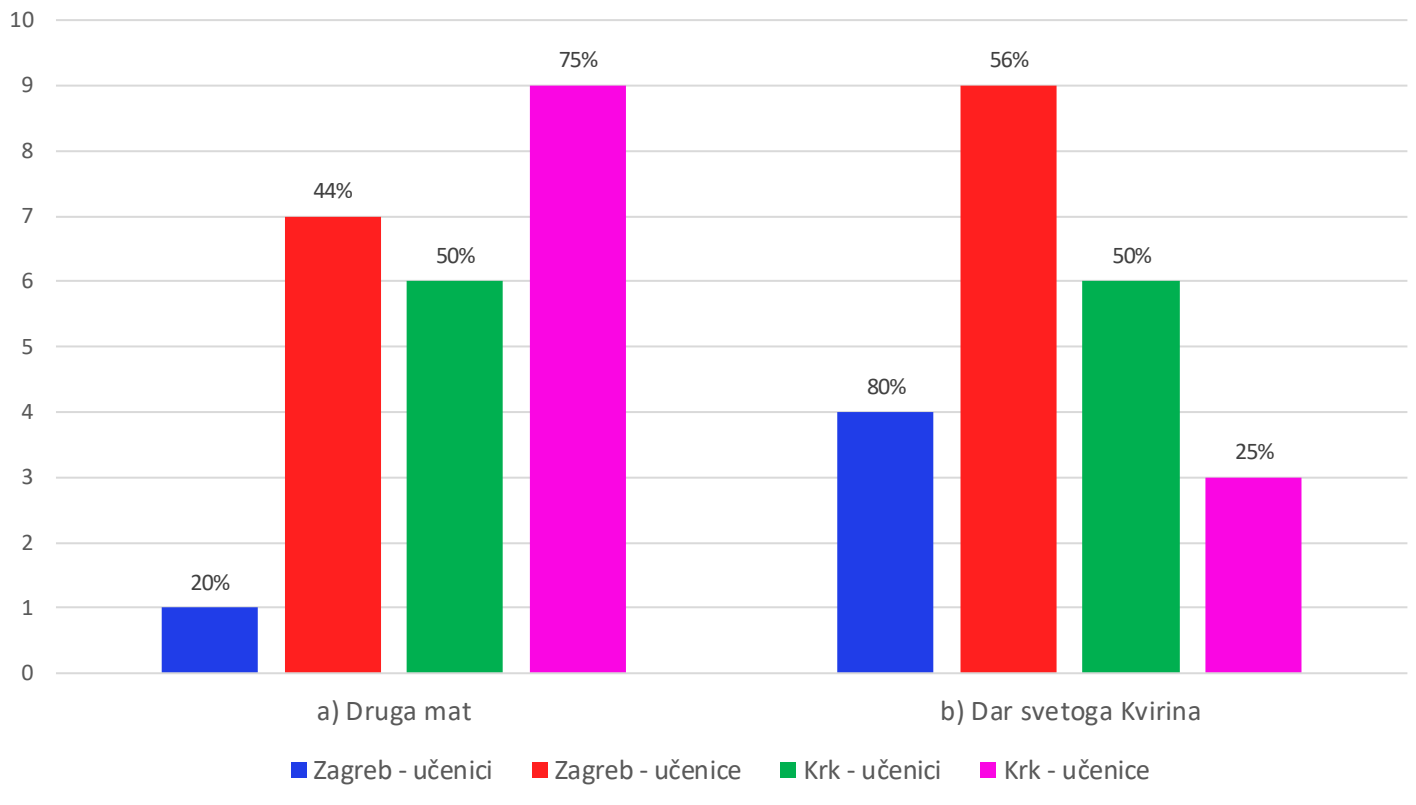
Očekivano je da će učenice i učenici iz Krka pokazati bolje razumijevanje izvornog čakavskog nego učenice i učenici iz Zagreba, unatoč tome što su oni prvo čitali izvornik, za razliku od učenica i učenika iz Zagreba. Ipak, i učenice i učenici iz Zagreba pokazali su dobro razumijevanje izvornika. Naime, zbog mnogo riječi koje su slične ili iste kao u hrvatskom standardnom jeziku, smisao rečenice ipak se da iščitati, unatoč nepoznavanju pojedinih riječi, koje su navedene i objašnjene u rječniku svake novele. Opet su prisutne velike razlike između učenica i učenika.

3. Brojem od 1 do 5 označi koliko su ti novele bile zanimljive. Zaokruži broj (broj 1 označava da su ti novele bile dosadne, a broj 5 da su bile jako zanimljive).

Samo jednom učeniku iz Krka su novele bile dosadne, a većini učenica i učenika novele su bile zanimljive pa zatim i jako zanimljive. S obzirom na kratkoću novela, njihov dinamičan tempo te zanimljivu i ganutljivu tematiku, ovo su prilično očekivani rezultati.

4. Koja ti se novela više svidjela?

Rezultati ankete za ovo pitanje pomalo jesu iznenadili. Bilo je očekivano da će se učenicama i učenicima iz Krka više svidjeti novela *Dar svetoga Kvirina*, s obzirom na to da se mjesto radnje zbiva nedaleko od njihove škole, a i uzevši u obzir njihove reakcije za vrijeme nastave. Zapravo se ta druga novela većinski svidjela učenicama i učenicima iz Zagreba. Ipak, i dalje su obje novele dobile dosta podijeljene glasove, što se može najbolje objasniti razlikom u ukusu. Naime, moglo bi se pretpostaviti da novela *Druga mat* možda malo više potiče osjećajnu recepciju, više je dirljiva, dok novela *Dar svetoga Kvirina* obuhvaća strašnu tragediju, povijest progona crkve i religiozni aspekt. Također, novela *Druga mat* možda je zbog ženskog lika bliža učenicama.

Zato je jako dobro poslužilo sljedeće pitanje u kojemu su učenice i učenici morali obrazložiti svoj izbor („5. Kratko obrazloži svoj odgovor u prethodnom zadatku.“) i na raspolaganju su imali tri prazne crte. Neki su odgovorili u jednoj kratkoj rečenici, a neki su se raspisali. Zanimljivo je istaknuti to da su učenice u Zagrebu odgovarale puno opsežnije od učenika, a, suprotno od toga, učenici u Krku odgovarali su puno opsežnije od učenica. Ta činjenica podudara se i s aktivnošću učenica i učenika u pojedinim školama. Nadalje, sljedeća analiza pokušat će objediniti slične odgovore i prokomentirati one najzanimljivije:

Što se tiče preokreta/obrata u novelama, podjednako su komentirali da im je zanimljiviji u nekoj od novela, tj. nije se ni jedna od novela tu posebno izdvojila. Kao što je i očekivano, nekoliko učenica ističe da *Dar svetoga Kvirina* nisu izabrale jer ne vole pripovijesti o povijesti, progonima i slično. Nasuprot tome, nekoliko učenika je istaknulo da im se baš to sviđelo te da je to razlog njihova izbora, kao i veća zanimljivost same radnje:

„U *Daru svetoga Kvirina* priča je zanimljivija i pokazuje stanje društva i povijesti.“
(učenik iz Krka)

„*Dar svetoga Kvirina* mi se sviđela više zbog toga što sam bio više zainteresiraniji za povijest.“ (učenik iz Krka)

Iako nekoliko učenica i učenika navodi da ih je novela *Dar svetoga Kvirina* više „dirnula“ emocionalno, „ostavila dublji trag“, „potaknula više osjećaja“, u većem broju slučajeva se ti navodi ili njima slični odnose na *Drugu mat*. To je vrlo vjerojatno zbog emotivnog završetka novele *Druga mat*, a vidljivo je i u sljedećim odgovorima:

„U noveli *Druga mat* sam osjetila puno više emocija i kraj mi je bio jako dirljiv.“
(učenica iz Zagreba)

„Više mi se svidjela novela *Druga mat* jer me jako dirnula priča i podsjetila me na odnose majke i djece.“ (učenica iz Krka)

„*Druga mat* me je više dotaknula jer je Antun posjetio Mađaricu u staračkom domu.“ (učenica iz Krka)

„(...) Mislim da mu je stvarno postala druga majka.“ (učenik iz Krka)

Neki su u svojim odgovorima istaknuli nešto što su naučili iz novele koja im se više svidjela:

„Obje novele su mi se zaista svidjele, ali *Dar svetoga Kvirina* mi je ipak bio malo draži zato što također ukazuje na to koliko je svijet malen i kako uvijek možemo naići na nekoga s kim smo na neki način povezani.“ (učenica iz Zagreba)

„U noveli *Dar svetoga Kvirina* svidjelo mi se kako se dobro dobrim vraća i kako se isplati biti pošten.“ (učenica iz Zagreba)

„Više mi se svidjela novela *Druga mat* jer je dokazala da ti netko može biti obitelj i bez krvnog srodstva te da se isplati biti dobar.“ (učenica iz Krka)

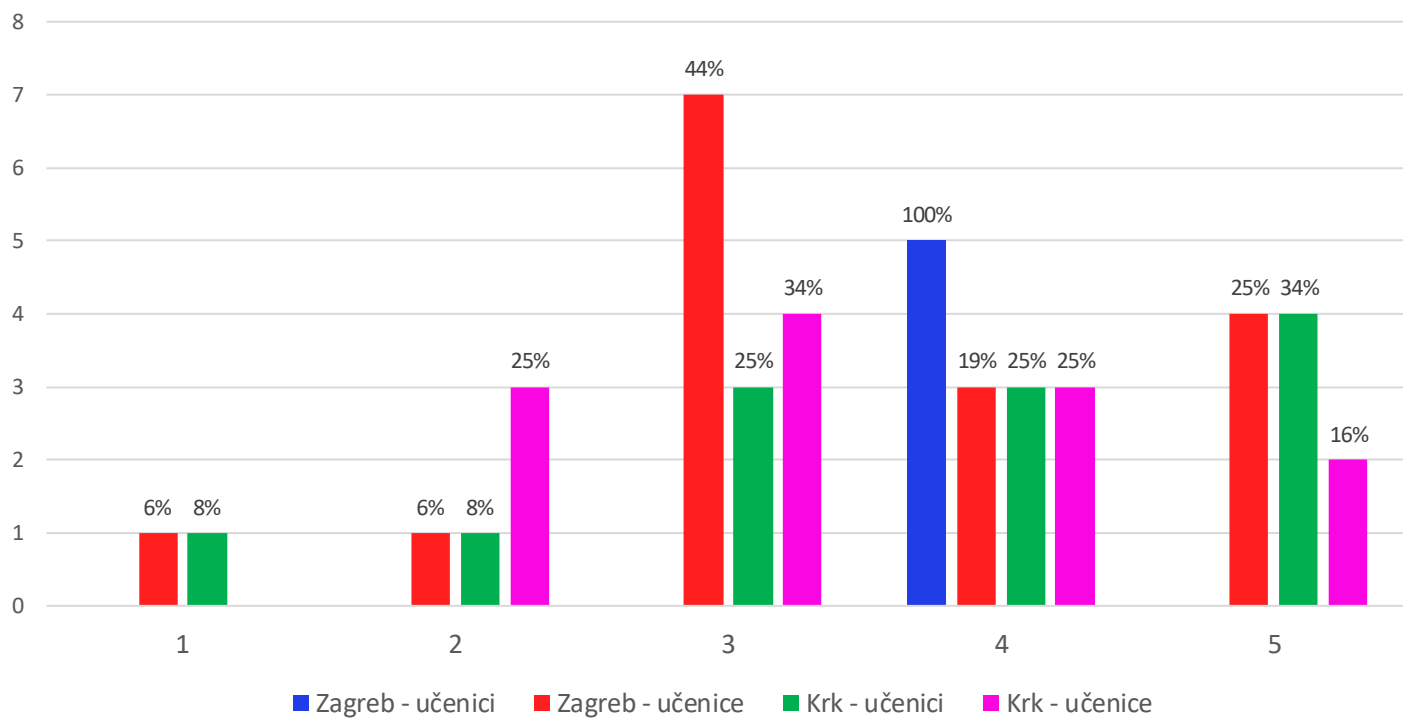
„Više mi se svidjela *Druga mat* jer pokazuje da se dobro dobrim vraća. Lijepo je sjetiti se nekoga tko ti je pomogao kada ti je trebala pomoć.“ (učenica iz Krka)

„Najviše mi se svidjela novela *Druga mat* zbog toga što je u meni pobudila osjećaje te mi je dala nadu da možda još uvijek ima takvih dobrih ljudi.“ (učenica iz Krka)

„*Dar svetoga Kvirina* više mi se svidio jer sam dobio snažan dojam o siromaštvu i o tome kako je teško i stresno prehraniti obitelj.“ (učenik iz Krka)

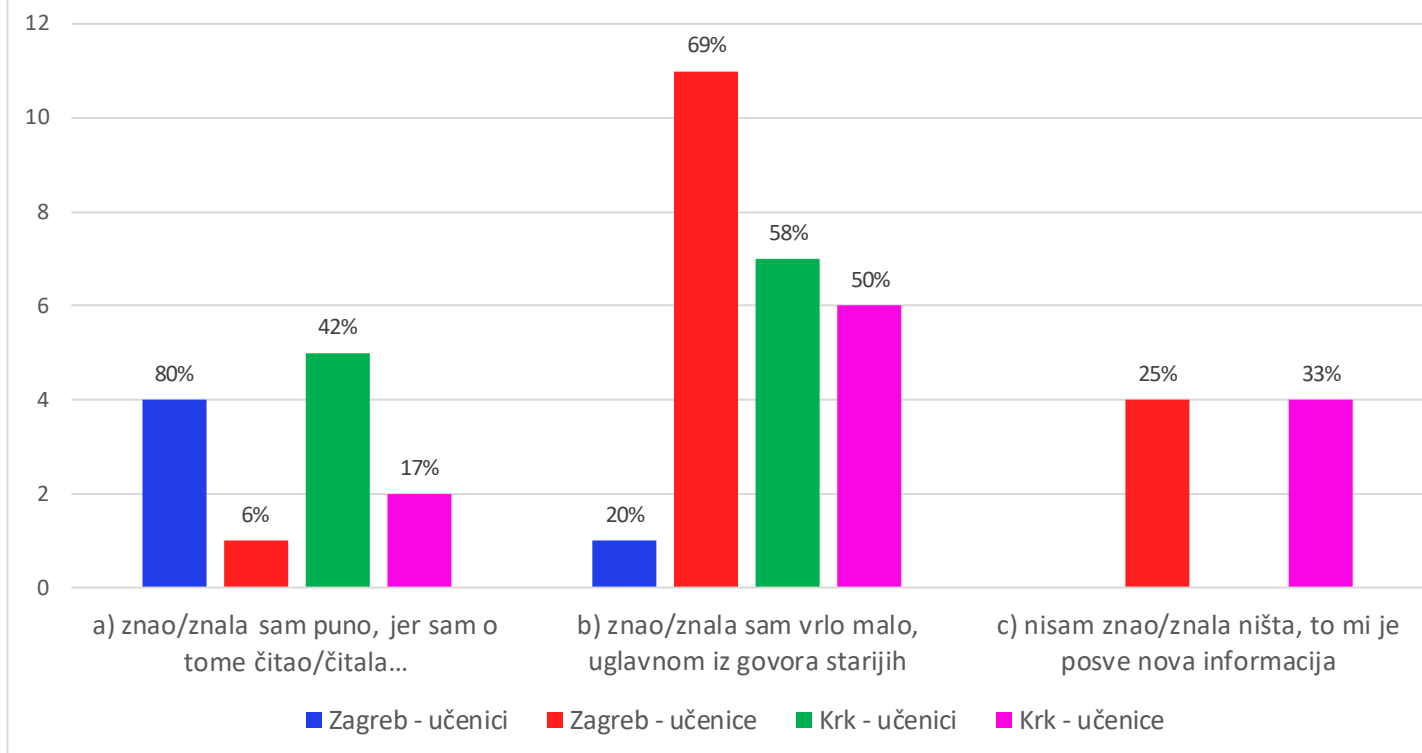
Od ostalih odgovora, učenice i učenici u podjednakom broju izdvajaju da im je izabrana novela jednostavno bila zanimljivija ili je ostavila veći dojam na njih. Učenice i učenici često komentiraju i likove, otprilike podjednako u obje novele, te tako ističu Eržebetinu dobrotu i skromnost, Josipovu zahvalnost, Antunovu snalažljivost, domišljatost i lukavost. Jedan je učenik čak usporedio biskupa Srebrnića s Robin Hoodom. Jedna učenica iz Zagreba navodi da je pronašla sebe u nekim situacijama koje su se događale u noveli *Dar svetoga Kvirina*, druga ističe da joj se u noveli *Druga mat* posebno svidjelo kako se Josip brinuo o svojoj majci i svom bratu, dok je jedan učenik uočio i humor u noveli *Druga mat* koji ga je posebno dojmio.

6. Nakon čitanja novela *Druga mat* i *Dar svetoga Kvirina*, zainteresiran/zainteresirana sam za čitanje drugih djela Gordane Gržetić. Zaokruži broj (broj 1 označava nezainteresiranost, a broj 5 označava značajnu zainteresiranost).

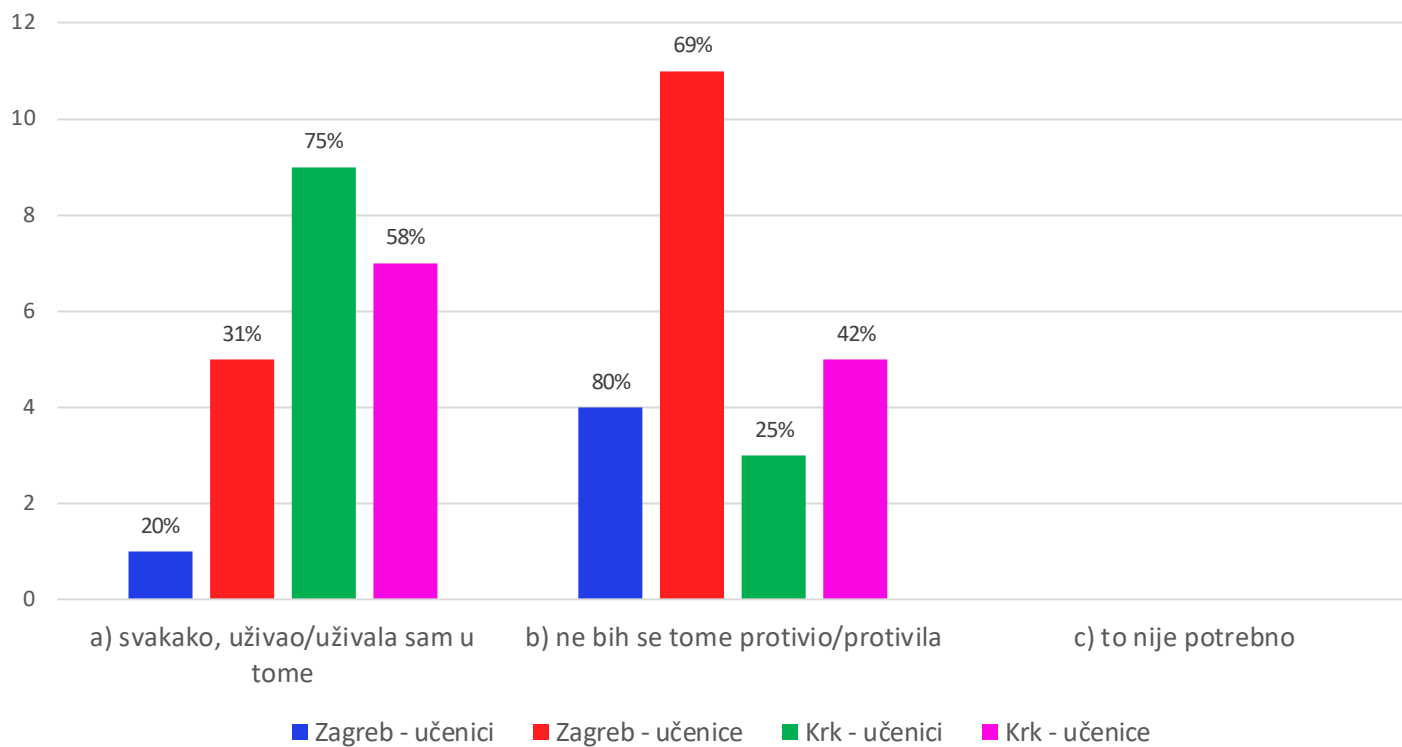
Kao što bi i bilo očekivano, učenice i učenici obje škole pokazali su srednju zainteresiranost (prema većoj zainteresiranosti) za čitanje drugih djela autorice Gordane Gržetić. Samo nekoliko učenica i učenika pokazalo je nezainteresiranost ili vrlo nisku zainteresiranost. Ono što bi zasigurno povećalo njihovu zainteresiranost vjerojatno bi bila prisutnost nekakvih ljubavnih motiva ili motiva vezanih uz školu, s obzirom na njihovu dob.

7. Koliko si do sada znao/znala o progonima Crkve u doba komunizma?

Većina učenica i učenika znala je o progonima Crkve u doba komunizma vrlo malo, i to uglavnom iz govora starijih osoba u njihovom okruženju. U ovom slučaju, zanimljivo je proučiti muško-žensku razliku. Samo su učenice iz Zagreba i Krka označile da nisu znale ništa, tj. da im je to posve nova informacija. S druge strane, o toj tematici puno su znali, jer su o tome čitali, najviše učenici iz obje škole, a samo poneka učenica. To bi se moglo objasniti time da se radi ipak o svojevrsnoj ratnoj temi koja će sigurno prije privući učenike nego učenice.

8. Bi li volio/voljela da u programu za Hrvatski jezik bude više ovakvih djela?

Na ovo, posljednje pitanje, najviše učenica i učenika odgovorilo je da se ne bi protivilo tome da u programu za Hrvatski jezik bude više ovakvih djela. Možda bi bilo očekivano da je bilo još više odgovora „svakako, uživao/uživala sam u tome“, s obzirom na to da se učenici često žale na kompliciranost djela koja moraju čitati u programu Hrvatskog jezika, a ove novele uistinu bivaju jednostavne. Ipak, možda je u ovom pitanju došlo do propusta jer nisu bili sigurni odnosi li se to na novele u izvorniku ili prevedene novele. U svakom slučaju, rezultati su skoro pa očekivani, a pogotovo zato što nitko nije odgovorio da „to nije potrebno“.

6. ZAKLJUČAK

Novele Gordane Gržetić važno su kulturno bogatstvo otoka Krka jer u sebi sadrže istinite životne pripovijesti mnogih otočana, a uz to su pisane ich-formom i dobrinjskom čokavicom. Govor nije osobito raširen, pa ga zato valja pomnije čuvati. Iako je novela književna vrsta kod koje se nailazi na mnoge problematike prigodom određivanja karakteristika i terminologije, u radu je jasno diferencirana od romana i ostalih proznih vrsta, a prikazane su i sličnosti s nekim drugim književnim vrstama. U noveli je najvažniji obrat koji donosi snažnu pouku. U interpretiranim novelama zajednička, univerzalna pouka glasi „Dobro se dobrim vraća“. Dobronamjerna i nesebična postupanja čistih i pomalo naivnih likova bivaju uzvrćena dobrim postupanjem drugih likova. U novelama Gordane Gržetić jako je malo nasilnosti, a seksualnost i zlonamjernost vodećih likova u potpunosti izostaju. Likovi biraju činiti dobro svjesno i neprisiljeno, pritom ne očekujući ništa zauzvrat. Ideologija u novelama nije nametnuta, iako ima kršćanskih motiva (pogotovo u noveli *Dar svetoga Kvirina*). Glavni postupak autorice upravo je traženje dobrote, koja se dobrim uvijek nepogrešivo vraća u ovome svijetu. Radnja u novelama uvijek je bliska otoku Krku – ili se zbiva na otoku ili su likovi otočani. To je simbolično jer mnoge legende i mitovi prikazuju otoke kao iskonska središta u kojima se nebo spaja sa zemljom i gdje se bude zagubljene uspomene na maglovita utočišta u dobrom.

U diplomskome radu prikazani su prijedlozi moguće izvedbe novela *Druga mat* i *Dar svetoga Kvirina* u nastavi. Napravljena je usporedba između održanih sati i provedenih anketa u dvjema školama, a objašnjene su i očite razlike između učenika u Zagrebu i učenika u Krku. Značaj interpretacije ovakvih djela u školama bio bi u širenju kulture života na otoku, kao i u pružanju jasne i važne pouke.

7. PRILOZI

7.1. Prijevod i rječnik novele Druga mat

DRUGA MAMA

I ja sam jedan od onih Bodula koji su poslije završene niže gimnazije u Krku dobili posao u Rijeci. Moram vam reći – posao sam dobio preko veze i to u poduzeću gdje su na glavnim mjestima bili ljudi iz mog kraja. Kada sam čuo da idem u Rijeku, mislio sam da mi se raj otvorio. U Rijeci raditi, živjeti i svaki dan se šetati po toj nekoj velikoj cesti nasred grada, ajme, kojega li veselja! A o toj velikoj cesti nam je svaki vikend pripovijedao susjed Marko koji je u našim očima već bio gospodin i pol, jer je dvije godine radio i živio u Rijeci.

Kada sam došao u Rijeku, nisam znao čemu ću se prije čuditi – toj velikoj cesti za koju su mi rekli da se zove Korzo, ili neobičnom govoru kojeg sam čuo na svakom kutu. Taj govor koji sam tada prvi put čuo, bio je mađarski. Za mene je to tada bilo čudno čuti, ali nije bilo ništa neobično za one koji su povijest u školi znali bolje od mene – Rijeka je bila pod Mađarima od kojih su već neki bili treća generacija onih koji su još čak tamo za vrijeme Austro-Ugarske došli u Rijeku.

I da bi čudo bilo još veće – moj susjed Marko ti je meni našao sobicu kod Mađarice. Mađarica se zvala Eržebet, bila je gospođa od sedamdesetak godina i živjela je od onoga što su njoj plaćali 'ljudi na fitu', tj. današnji podstanari. Osim mene, tamo je živjela neka apotekarica i jedan učitelj.

Dogovor je pao. Ja sam dobio najveću sobu u kući, Eržebet nije bila od mnogo riječi i nije se miješala u naše poslove, a kuća je bila čista da si s poda mogao jesti. Na posao se nisam mogao potužiti i sve je bilo da nije moglo biti bolje. Osim jedne stvari...

Plaća koju sam trebao dobivati bila je i više nego dobra za jednoga početnika. E, ali prvih mjesec dana sam se morao snaći bez plaće. Moji doma mi nisu mogli Bog zna što dati, a Marko mi je dva puta platio ručak, ali mi ponos nije pustio da i opet jedem na njegov račun. Zato sam mu odvažno govorio da imam novca za prvu ruku, a sam sebi sam svako jutro govorio:

– Antune, sada si ti atletičar. Jedan dan preskačeš ručak, drugi večeru!

I tako se ona sirotinja koju mi je otac stisnuo u šaku na brodu brzo istrošila. Došao je dan kada u džepu nisam imao ni prebijena novčića.

Da situacija bude još gora, moj posao je bio takav da sam radio dvadeset i četiri sata, a onda sam dva dana bio slobodan. Na poslu nisam ništa pojeo, a čekalo me je drugih četrdeset i osam gladnih sati.

Oholost mi nije dopustila da pitam Marka za kupiti malo kruha, pa sam doma došao očajan kao nikada do tada u životu. Eržebet je sjedila u svojem dnevnom boravku i na mađarskom nešto govorila svojem mačku.

Kada me je vidjela, rekla je kao i obično:

– Dobar dan, Antun! Kako je bilo na poslu Antunu? Prošetao Antun po Korzu?

– Dobro je, dobro, gospođo Eržebet. Sve je dobro, a i Korzo je lipo, tj. lijepo. Doviđenja, gospođo!

Bacio sam se na postelju i počeo plakati. Malo od tuge, malo od straha, a malo od nemoći. Do plaće je trebalo čekati par dana, a ja u džepu nisam imao ni za krišku kruha. Dok sam tako

sam nad sobom tugovao i plakao, kroz vrata od sobe mi je zamirisala juha. Friško kuhana juha.

Mirišući juhu onako gladan, još sam više zaplakao. A onda je pak ono najgore došlo. Eržika mi je pokucala na vrata od sobe i rekla:

– Antun, lijepo Vas molim, Vi nahraniti mog mačka? Ja moram hitno kod susjede. Tu juha, tu tanjur! Hvala, Antun, hvala!

E sada neka netko kaže da mi nije bilo za ubiti se! Ja, napola mrtav od gladi, da moram zabavljati mačka?!

Kada je gazdarica otišla, rekao sam mačku:

– Oprosti mi, lijepi moj, ali ova juha više treba meni nego tebi!

Juha je bila paprena, kako Mađari samo znaju papreno skuhati, ali nije mi smetalo. U dva tri gutljaja popio sam juhu i pojeo komad mesa koji je isto čekao mačka koji je gledao u mene i njega.

Sit, gladan i, kako mi se doimalo, spašen od sigurne smrti, vratio sam se u sobu, još jedanput rekao: „Bože, oprosti mi!“ i zaspao kao klada...

Drugi dana kada sam se probudio, bilo je već jedanaest sati. I eto ti gazdarice k meni s istim zahtjevom:

– Antun, ovdje malo mesa i krumpira za mog mačka. Ja moram hitno nekud. Hvala, Antun, od srca hvala!

– Ohoho, macane moj, meni se posrećilo! – smijao sam se žvačući čistu pečenu svinjetinu i pečeni krumpir. Nisam bio bez duše – bacio sam i mačku malo mesa i krumpira, a porcija je bila takva da su se tri čovjeka mogla najesti.

– Dobro Eržika razumije tebe, macane, kada su ti ovolike porcije! Tako, malo tebi, više meni! Njam!

I treći dan, budući da sam bio nenadano slobodan od posla, Eržika me je pitala ako ću oko dva sata najesti mačka. I iznova me je čekala porcija pečenke.

A zatim je, hvala Bogu svemogućemu, došla plaća. Nitko sretniji od mene! Najprije sam došao u Dva ferala i naručio poštenu ručak, a kada sam došao doma, dao sam gazdarici novac za sobu. Eržika mi nije htjela uzeti:

– Ne, ne, dragi Antun, platiti ti meni drugi mjesec. Ja tebi dužna, ti brinuo za mačak!

Nisam se svađao s Eržikom. Kada mi je po drugi put rekla da neće novce za ovaj mjesec, rekao sam joj, hvala vam od svega srca i otišao skoro pa pjevajući u sobu. Kod Eržike sam ostao skoro dvije godine, a onda je došlo vrijeme da se vratim na Boduliju. Tamo me je čekao novi posao, a i Marijana s kojom me je pak čekalo zajedničko življenje. Za rastanak sam Mađarici kupio stručak ruža i dvije velike kremšnite, zahvalio sam se na svemu i onda, budući da sam htio imati čistu savjest, rekao joj što sam učinio s pečenim mesom i juhom. Na moje veliko iznenađenje, Mađarica se samo nasmijala i rekla:

– Ja znala! Ja znala da Antun gladan i ponosan. Zato ja ispekla meso! Za tebe, ne za mačak. Ja sve znala, Antun! Gustav moj ljubimac ali on samo mačak. Ne bih ja nikad dala pečenje za mačak! To luksuz!

Na te riječi nisam mogao drugo nego zaplakati i zagrliti gazdaricu:

– Gospođo Eržika, ja ću Vam vratiti meso i juhu. Vjerujte!

Nažalost, kada sam drugi put došao u Rijeku na svoju nekadašnju adresu, da bih Eržiki pokazao fotografije s vjenčanja, tamo su bili drugi stanari. Mađarica je kuću prodala i otišla u starački dom. U koji dom, nisu mi znali reći. Nisam imao koga drugog pitati; Eržika nije imala nikoga od roda, bila je posljednji izdanak nekada cijenjene mađarske obitelji. Tada sam shvatio kako je zapravo tužan usud moje nekadašnje gospođe gazdarice.

Svejedno, Eržiku nisam nikada zaboravio i uvijek sam ljudima pripovijedao o njoj. Kada se moj nećak Mario ženio, rekli su mi da gostima na svadbi, kako bih ih nasmijao, govorim kako sam mačku pojeo pečenku. Svi su pucali od smijeha, a neka Marijeva prijateljica iz Varaždina mi je rekla:

– Joj, ta Vaša Mađarica je kao Mađarica u našem staračkom domu u Varaždinu. Ta stalno spominje nekog svog mačka Gustava. Upravo nas sve nasmijava!

– Kako se ta stara zove? – zapitao sam ju...

– Zove se Eržika. Eržika Laszlo. Ja mislim da je blizu stote godine. Zašto to pitate?

Dva dana poslije svadbe, Marijana i ja otputovali smo u Varaždin, na adresu koju nam je mlada Varaždinka dala. Što bude bude, rekli smo, otišli na prvi kat u sobu broj četiri.

Unutra su bile dvije starice, skoro jednake. Obje su ležale na postelji.

– Dobar dan! Koja je od vas dvije Eržika?

– Ja Eržika! – javila se jedna od starica, čudeći se tko ju je uopće došao vidjeti kada nema nikoga.

– Ono, ako još volite pečenu svinjetinu i krumpir, ja ću Vam poći uzeti, a donijet ću i juhu. Možemo i kadgod macana najesti! – rekao sam joj i zagrlio ju, a starica me je malo gledala pa se onda počela i smijati i plakati u isti mah:

– To je moj Antun, Antun s Krka? Sinko moj! Ma znala ja moj sin vidjeti još jednom prije kraj!

– A ja znao da kad-tad vidjeti moja druga mama! – našalio sam se i zagrlio ju koliko god sam mogao!

– Ja ipak mama, hvala Bogu! – prošaptala mi je, a ja sam njoj odgovorio:

– Ja ipak imati dvije mame!

Eržika je željela da ju se zakopa u Mađarskoj, gdje je zakopala i svoje starije. Nisam mogao doći na sprovod, ali sam na njezin grob donio jednu malenu pločicu na kojoj na hrvatskome piše: „Bili ste mi druga mama! Hvala Vam! Antun s obitelji!

DRUGA MAMA – RJEČNIK

aš = jer

beseda = riječ

Boduli = pogrđni naziv za otok i stanovnike koji su im nadjenuli mletački gospodari (s vremenom je izgubio pogrđno suznačenje i danas je neutralna imenica)

boje = bolje, više

boke = stručak cvijeća

bokun = komad, obilan obrok

čo = što

čuda = puno, mnogo

ćah = čak

deboto = zamalo, skoro, gotovo

delo = posao

depešon = zahtjev, molba

dešperan = ljutit, razočaran, potišten, očajan

divertat = zabaviti

ev = ovaj

finjene = završene

indiric = adresa

jin = jedem

judi na fitu = podstanari

kamara/kamera = soba

kamarica = sobica u kući

kantati = pjevati crkovne pjesme, pjevati

kantun = kut, ugao

kot = kao

kurajno = (kuražno) odvažno

lačon = (lačan = koji je gladan) gladan

landica = kriška

lašno = gladno

liber = slobodan

litrat = portret, slika, fotografija

ma = ali, ipak

mat = majka, mama

mića = malena, maleni, maleno

mižerija = sirotinja

naprvo = opet

obed = ručak

onput = onda

pačiti = smetati

parati = umišljati sebi što, doimati se

partiti = otputovati, otići

pasat = proći, mimoići, otići, snaći

pašta krema = kremšnita

pest = pesnica, šaka

pirovjan = sudionik svadbe

pok = pak, pa

pona = pod

pošoftati = prošaptati

potla = poslije

prez = bez

rabi = treba

šenpre = uvijek

škapulan = spašen

šoldi = novci

štiman = cijenjen

šuperbija = (šuperba = onaj koji se drži oholo, nadmeno) oholost

tenditi = razumjeti se u nešto, pokazivati razumijevanje

treta = treća

va = u

vapor = brod

veće = već

Veja = čakavski naziv za Krk

zababila = pokucala

zo moje bandi = iz mog kraja

žep = džep

7.2. Prijevod i rječnik novele Dar svetoga Kvirina

DAR SVETOGA KVIRINA

Iako je zaštitnik mogega rodnoga sela bio sveti Ivan, svetac kojega je naša majka zazivala najmanje pet puta na dan bio je sveti Kvirin. I danas znam napamet njezinu molitvicu:

– Sveti Kvirine, koji si bio mučenik kao i moj Ivić, po danu i po noći budi mojoj djeci na pomoći!

Kako se, kada i zašto moja majka toliko uhvatila svetoga Kvirina o kom se – ruku na srce – do tada u nas nije previše govorilo, a ni na vjeronauku učilo? Znali smo da je njegova crkva u Krku i to je bilo to. A onda su mogega oca tisuću devetsto četrdeset i pete ubili oni koji su do četrdeset i prve u našoj kući jeli, pili i s ocem pjevali po sajmovima. Imao sam samo osam godina, ali se sjećam kako su u noći došli u kuću, porazbijali sve što smo imali i kako su oca iz postelje izvukli i odveli, derući mu se:

– Onda? Nećeš milom, hoćeš silom!

Dok su ga odvodili, jedan od te grupe ljudi je bacio šibice u štalu. Sve je izgorjelo – štala, dvije krave, koza i tri kozlića. Bilo je to u noći na post svetoga Kvirina...

Kada je majka malo došla k sebi, jedna susjeda joj je rekla da ju Bog neće napustiti i neka se uhvati nekog sveca koji će njoj biti zagovornik. I tako je naša kuća i obitelj ujutro u podne i navečer obavezno molila svetomu Kvirinu...

Dogodilo nam se je to što se dogodilo – iz kože nismo mogli. Majka je po cijele dane radila za dnevnicu, mi smo išli u školu i pomagali djedu oko vinograda i životinja, a večer je bila samo naša. Koliko god bili izmučeni, umorni, a mnogo puta i gladni, kada bi se zamračilo, svi troje bismo otišli na majčinu postelju. Najprije bismo majci pripovijedali što nam se dogodilo u školi, a ona nas je zabavljala s pripovijestima o razmaženim gospođama kojima je prala robu i čistila kuću. Prije nego bismo zaspali, svi troje bismo kleknuli do postelje, izmolili svetomu Kvirinu, a onda bismo pošli svi skupa opet na postelju spavati. Otkada su oca uzeli, nas troje se po noći nismo razdvajali.

Kada je došlo vrijeme da idem u školu u Krk, dobio sam prigodu da u internatu budem besplatno. To je sredio jedan prijatelj našega pokojnoga oca. Mislim da je majka bila sretnija da idem u Krk nego što sam ja bio. U Krk, gdje je sveti Kvirin, ajme veselja!

Poslušao sam majku i, kada god sam mogao, išao bih izmoliti Očenaš svetomu Kvirinu. Budući da nas je još prije majka na Kirinje vodila u Krk, znao sam da će biti puno ljudi i da bih to mogao iskoristiti da pomognem majci: doma smo imali rane trešnje, one prave crnice kako smo ih zvali. Počeo sam razmišljati – ako mi stric Jure dopelja na vozilu dvije košare trešanja, a ja ih prodam, eto ti novca za majci kupiti haljinu i bratu cipele. Otkada je otac nestao, majka se nije svukla iz jedine crne veste, koja je bila zakrpana na sve strane. Mislio sam, mislio i dokončao.

Marinculić, koji nam je bio upravitelj u domu, pustio me je taj dan slobodnim. Kako? Samo ja znam što sam mu sve nalagao! Trešnje koje su stric i majka pobrali, čekali su kod stričeve

sestrične Mare koja je imala malen stančić do katedrale. Noć prije nisam oka stisnuo, računajući koliko ću dobiti i misleći u sebi da sam bedak što se i lani nisam toga domislio...

Mare mi je ujutro na dan svetoga Kvirina donijela trešnje na Kamplin, dala stolicu i rekla:

– Ala, mali, nemoj pojesti više nego prodaš! Sretno!

Još nije bilo ni osam sati ujutro i Kamplin je bio skoro prazan, ali ja sam sjedio i čekaao.

I eto ti jednoga čovjeka, ide prema meni:

– Dobro jutro, mladiću!

– Bit će mi još bolje jutro ako kupite trešnje! Ma pogledajte!! Ovakvih nema nadaleko!

– Jako su lijepe. A kako se zoveš i odakle si?

– Ja sam Osipić. Ovdje sam u internatu i to besplatno, jer su mi oca ubili i nemamo novca za školovati se. A kako se Vi zovete?

– I ja sam Josip! Imamo isto ime. Ubili su ti oca?

– Da, moj otac je mučenik. Ubili su ga jer je vikao onima koji su biskupa Srebrnića zatvorili i mučili tako da ih sram može biti. I još je par puta u gostionici rekao da ovaj sistem ne valja i zato su ga po noći uzeli i ubili. Moj otac je mučenik, znate, kao i sveti Kvirin. Jako mi fali, ali sam i ponosan na njega! Zamislite, dok su brižnoga biskupa Srebrnića komunisti vodili na trajekt, on je skočio i napao jednoga od njih! Imam i fotografiju pokojnog oca u džepu, da vidite malo kakva osoba je bio!

– Bravo, mladiću, bravo, lijepo zboriš! Svaka čast tvome ocu, Bog ga je sigurno već nagradio. Nego, koliko ti koštaju te trešnje?

– Ma dogovorit ćemo se! Samo Vi kupite trešnje da mogu bratu kupiti cipele i majci vestu.

– A tebi?

– Lako za mene! Hajdete, dajte, kupite barem kilu!

– Čekaj, čekaj malo... Ma uzet ću ja sve. Hoćeš li mi pomoći da ih odnesemo k meni doma?

– I na kraj svijeta ako treba! Oho, kako ste mi ugodili, da samo znate!

Nismo napravili pet koraka, a čovjek je rekao:

– Tu smo!

– Tu? Ovdje? Ovdje živi biskup Srebrnić! Ovo je biskupija, a Vi sigurno niste ni biskup ni papa!

Na te riječi vrata su se otvorila i netko je iz unutra rekao:

– Preuzvišeni! Pa što to radite? Što nas niste zvali da Vam pomognemo?!

Da, da, onaj koji je kupio moje trešnje, bio je biskup Srebrnić. U civilu, bez kape na glavi, nije ga bilo moguće prepoznati iako me je pred dva ljeta krizmao. Malo je falilo da nisam bacio novac na pod i otišao doma...

– Ajde, sinko, ajde naprijed! Ne boj se! Dođi, dođi, ima nešto u kuhinji za tebe! Ajde ti lijepo odi za časnom i posluži se, a ja se idem presvući. Drago mi je da sam te upoznao i budi ponosan na svog oca. Molit ću za njega od danas pa dok budem živ! Doviđenja sinko, budi dobar i pošten kao i do sada!

Majka i brat našli su me ispred crkve s praznim košarama. Brat je počeo skakati od veselja, majka je zaplakala, a ja sam samo namignuo majci, dao njoj novac u ruku i rekao:

– Dar svetoga Kvirina!

Nisam rekao komu sam i kako prodao trešnje. Teško da bi mi itko povjerovao da mi je trešnje kupio biskup Srebrnić. On, kojega je moj otac tako odvažno branio. Bratu sam ovu pripovijest ispričovijedao nekoliko godina poslije, kada smo na Kamplinu gledali kako na biskupiju lete kamenice, zemlja i blato! I iznova su biskupa do koji dan vodili onim istim putem na trajekt

kao i pred nekoliko godina. Ništa nismo mogli napraviti da to spriječimo. Da smo išta pokušali, brzo bismo bili završili kao i naš otac.

Majka nije nikada doznala otkuda je došao dar svetoga Kvirina. Kupila je sebi novu vestu i bratu cipele i nitko nije bio sretniji od mene. Taj dan, to Kirinje, čavrljanje s čovjekom za kojeg je moj otac takoreći dao život, a i veselje s kojim su brat i majka hodali doma noseći novu robu i cipele pod rukama, to mi ne može platiti nikakav novac! Od svih dara koje sam u životu dobio, dar svetoga Kvirina zauvijek će imati prvo i posebno mjesto.

DAR SVETOGA KVIRINA – RJEČNIK

aš = jer

banda = strana

bermati se = krizmati se

beseda = riječ

boje = bolje, više

bratučed = bratić

bratučeda = sestrična

čo = što

čuda = puno, mnogo

čudi judi = mnogo/puno ljudi

ćakula = razgovor, priča, čavrljanje

ćapat = uhvatiti, uloviti, zgrabiti

ćapiti = zgrabiti što na brzinu

deboto = zamalo, skoro, gotovo

fanj = prilično, dosta, mnogo

fermati = spriječiti

finiti = završiti

frumenanta = šibice

ganati = govoriti, pripovijedati

kaj = gdje

kamik = kamenica

kantivati = pjevati

karet = vozilo/igračka popularno u primorskoj i otočnoj Dalmaciji te Hercegovini

katrida = stolica

Kirinje = blagdan sv. Kirina, sajam u Krku

kot(i) = kao

kurajno = (kuražno) odvažno

lašni = gladni

liber = slobodan

litrat = portret, slika, fotografija

ma = ali, ipak

manko = iako, barem

mat = majka, mama

nanki = niti

nonić = djed

o = u

ošarija = gostionica, birtija

patron = zaštitnik

pejati = voditi

postija = postelja

postoli = cipele

prez = bez

pršona = osoba

rabi = treba

razmazanih = razmaženih

šoldi = novci

štuf = umoran

traveros = haljina

va = u

Veja = tako sami stanovnici otoka Krka imenuju grad Krk (od talijansko *Veglia* (izgovor: velja – budući da čakavski izvorno nema glas lj, nastaje Veja)

vrnja = košara

zaškuriti = zamračiti

zavaviki = zauvijek

zo = iz

žurnadah = (lokativ od žurnada) dnevica, dnevna plaća

7.3. Priprema za izvedbu nastavnog sata u Zagrebu

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za kroatistiku

Diplomski rad na Odsjeku za kroatistiku

Priprema za sat Hrvatskog jezika

Ime i prezime studentice: Mihaela Blažeka Draganić

Nastavna jedinica: Novele Gordane Gržetić: *Druga mat* i *Dar svetoga Kvirina*

Razred: 3.e

Ime i prezime mentora: red. prof. dr. sc. Dean Slavić

Naziv škole: Upravna škola, Zagreb

Odgojno-obrazovni ishodi na razini Kurikuluma za nastavni predmet Hrvatski jezik:

SŠ HJ B.3.1. Učenik izražava svoj literarni doživljaj i uspoređuje svoje stavove sa stavovima drugih čitatelja.

SŠ HJ B.3.2. Učenik uspoređuje književne tekstove iste teme ili žanra na sadržajnoj i izraznoj razini i tumači reprezentativnost književne vrste u različitim književnopovijesnim razdobljima.

SŠ HJ B.3.3. Učenik interpretira književne tekstove s obzirom na književnopovijesni, društveni i kulturni kontekst.

Odgojno-obrazovni ishodi na razini teme:

(zadaje ih mentor)

Odgojno-obrazovni ishodi na razini nastavnog sata (aktivnosti):

- Učenik se prisjeća dobrih djela iz svog života.
- Učenik se upoznaje s radom autorice Gordane Gržetić i kontekstom novela.
- Učenik se prisjeća općih značajki novele kao književne vrste.
- Učenik prepričava fabulu novele *Druga mat*.
- Učenik primjenjuje znanje o općim obilježjima novele na primjeru teksta.
- Učenik uočava etičke i socijalne karakteristike likova.
- Učenik izdvaja nepoznate riječi iz teksta.
- Učenik uspoređuje izvorni tekst s prijevodom na hrvatski standardni jezik.
- Učenik prepričava fabulu novele Dar svetoga Kvirina.
- Učenik spoznaje činjenice o progonu crkve u doba komunizma.
- Učenik promišlja o činu dobrote.

Povezanost s odgojno-obrazovnim očekivanjima međupredmetnih tema:

Učiti kako učiti A.4/5.2. Učenik se koristi različitim strategijama učenja i samostalno ih primjenjuje u ostvarivanju ciljeva učenja i rješavanju problema u svim područjima učenja.

Učiti kako učiti A.4/5.4. Učenik samostalno kritički promišlja i vrednuje ideje.

Osobni i socijalni razvoj B.4.1. Uviđa posljedice svojih i tuđih stavova/postupaka/izbora.

Osobni i socijalni razvoj B.4.2. Suradnički uči i radi u timu.

Tip nastavnog sata: obrada novog gradiva

Metodički pristupi i sustavi: interpretativno-analitički sustav

Oblici rada: frontalni rad, individualni rad, rad u paru

Metode: metoda razgovora, metoda pisanja, metoda slušanja, metoda usmenog izlaganja, metoda čitanja

Vrednovanje: vrednovanje kao učenje (samovrednovanje, skupno vrednovanje učenik-učenik), opisno vrednovanje naučenog (nastavnikova kontinuirana povratna informacija)

Nastavna sredstva: nastavni listići

Nastavna pomagala: /

Struktura i trajanje pojedinog dijela nastavnog sata:

1. uvodni dio (6 min)

- pozdravljanje i predstavljanje
- doživljajno-spoznajna motivacija
- najava i lokalizacija tekstova
- objava doživljaja

2. središnji dio (30 min)

- interpretacija

3. završni dio (9 min)

- sinteza
- anketa
- zahvala i pozdrav

ARTIKULACIJA NASTAVNOGA SATA

ETAPE NASTAVNOG SATA	NASTAVNI SADRŽAJI	OPIS AKTIVNOSTI	NASTAVNI OBLICI NASTAVNE METODE I METODIČKI POSTUPCI	PLANIRANI ODGOJNO- OBRAZOVNI ISHODI NA RAZINI AKTIVNOSTI UNUTAR ETAPA NASTAVNOG SATA
<p><u>1. UVODNI</u> <u>DIO</u> <u>(6 minuta)</u></p> <p>Pozdravljanje i predstavljanje</p>	<p>N: Dobar dan! Moje je ime Mihaela, studentica sam s Filozofskog fakulteta i danas ću održati sat umjesto vaše nastavnice. Naime, u svojem diplomskom radu pišem o tekstovima</p>			

<p>Najava i lokalizacija tekstova</p>	<p>Primjerice, ti si mogao umjesto pranja suđa i pomaganja mami radije sjesti i igrati igrice ili riješiti zadaću koju si tako i tako morao poslije rješavati. Svejedno, zašto je ipak poželjno da si postupio tako kako si postupio?</p> <p>U: Važno je činiti dobro drugome kako bismo tu drugu osobu usrećili ili joj pomogli s nečime. Isto tako, kada pomognemo nekome, ostane nam dobar osjećaj.</p> <p>N: Tako je! Mi se dobro osjećamo kada pomognemo nekome, a i nekom drugom prigodom će ta osoba možda pomoći nama ili nekome drugome i tako će svi biti sretniji. Vjerujem da vam je svima jasno zašto govorimo o ovome jer je većina vas pročitala dvije novele koje ste za danas morali pročitati. Kako se zovu novele?</p> <p>U: Novele se zovu <i>Druga mat</i> i <i>Dar</i></p>	<p>Slušanje i odgovaranje</p>	<p>Metoda razgovora</p>	
--	---	-------------------------------	-------------------------	--

<p>Objava doživljaja</p>	<p><i>svetoga Kvirina!</i></p> <p>N: Tako je, bravo! Sad ću vam podijeliti listiće na kojima možete vidjeti s lijeve strane kako su novele izgledale napisane na čakavskom, a s desne strane sam ih prevela na hrvatski standardni jezik. Čokavski je inačica čakavskog narječja, a govori se na otoku Krku (i drugim mjestima) iz kojeg je naša autorica, Gordana Gržetić, čije novele ste čitali. Uz znanstvene i stručne radove iz područja jezikoslovlja te dvije stručne knjige, Gordana Gržetić autorica je i knjige „Štorije i mirakuli hihmića Hlapića“, kao i dviju knjiga o istinitim životnim pripovijestima s otoka Krka – „Kantunić ditenstva“ i „Svićica“.</p> <p>Upravo iz „Svićice“ su preuzete ove dvije novele kojima se danas bavimo.</p> <p>N: Kako su vam se svidjele novele?</p> <p>U: (izražavaju svoj doživljaj)</p> <p>N: Zanimljivo, izvrsno!</p>	<p>Slušanje</p> <p>Odgovaranje</p>	<p>Frontalni rad</p> <p>Metoda usmenog izlaganja</p> <p>Metoda razgovora</p>	<p>Učenik se upoznaje s radom autorice Gordane Gržetić i kontekstom novela.</p>
---------------------------------	---	------------------------------------	--	---

	<p><i>Druga mat?</i></p> <p>U: (opisuju fabulu novele <i>Druga mat</i>)</p> <p>N: Izvrsno, bravo! Biste li se onda složili da je to novela? Tko su nam dva središnja lika i koji je taj središnji događaj oko kojega se radnja novele vrti?</p> <p>U: Glavni likovi su Antun i Mađarica Eržebet, a glavni događaj je kada je Eržebet davala Antunu hranu kako bi preživio.</p> <p>N: Tako je! A kakav je to obrat bio karakterističan za novele? Čak bismo mogli reći da imamo i dva obrata.</p> <p>U: Obrat u noveli je kada je Eržebet Antunu rekla da hrana nije bila za mačka, nego za njega i poslije kada ju je on ipak uspio pronaći i posjetiti.</p> <p>N: Tako je! Sada ću vam podijeliti nastavni listić (*Učenicima dijelim <i>Nastavni listić</i> (Prilog 1.)) na kojemu ćete u prvom zadatku zajedno u paru okarakterizirati dva glavna lika i to</p>	<p>Odgovaranje</p>	<p>Metoda razgovora</p>	<p>Učenik prepričava fabulu novele <i>Druga mat</i>.</p> <p>Učenik primjenjuje znanje o općim obilježjima novele na primjeru teksta.</p>
--	--	--------------------	-------------------------	--

	<p>pomoću etičke (moralne) i socijalne (društvene) karakterizacije. Da vas podsjetim, etička ili moralna karakterizacija govori nam o etičkim ili moralnim osobinama lika, o tome kako se lik vlada i odnosi prema drugima, što nam govori njegova savjest i kako se odnosi prema izvršavanju zadataka. Pri socijalnoj ili društvenoj karakterizaciji lika, analiziramo lik s gledišta društva u kojem živi te sagledavamo jesu li njegove osobine uvjetovane mjestom koje u društvu zauzima. Socijalne osobine na koje valja obratiti pozornost jesu društveni status lika, imovinsko stanje, podrijetlo, status obrazovanja, međusobni odnos lika i zajednice i kako sredina u kojoj živi utječe na njega i njegovo vladanje. Također, ovom sustavu pripadaju i stavovi lika o životu i svijetu koji ga okružuje. U ovom zadatku nema točno određenog odgovora. Napišite što god vam je ostalo u sjećanju ili što uspijete brzo naći, a da je povezano s etičkom ili socijalnom karakterizacijom. Nemojte zaboraviti u tekstu naći dokaze za svoje tvrdnje.</p>	<p>Slušanje i pisanje</p>		
--	---	---------------------------	--	--

	<p>Imate 5 minuta za to.</p> <p>U: (rješavaju u paru prvi zadatak s <i>Nastavnog listića</i>)</p> <p>N: Možemo krenuti... Što ste napisali za etičku karakterizaciju kod Antuna i Eržebet? Navedite točan dokaz za svoju tvrdnju.</p> <p>U: Antun je dobra i moralna osoba koja se prema drugima vlada s poštovanjem. Kada je mislio da jede mačku hranu, pekla ga je savjest i poslije je rekao Eržebet istinu. On uredno obavlja svoj posao i ne želi da mu susjed Marko plaća ručak. Može se reći da je pošten i pravedan čovjek. Isto to vrijedi za Eržebet koja je također dobra i moralna osoba koja je pazila na Antunov ponos i zato mu je skriveno pomogla.</p> <p>N: Izvrsno, bravo! Što ste napisali za socijalnu karakterizaciju? Navedite točan dokaz za svoju tvrdnju.</p> <p>U: Antun je siromašan, pristojan i dobro odgojen mladić nešto nižega društvenoga statusa. Eržebet je bogatija,</p>	<p>Odgovaranje</p>	<p>Rad u paru Metoda pisanja</p>	<p>Učenik uočava etičke i socijalne karakteristike likova.</p>
--	---	--------------------	--	--

	<p>ali isto jako poštena.</p> <p>N: Izvrsno! Mogli bismo tu još o puno toga razgovarati, ali moramo ići dalje zbog vremena. Pogledajte lijevu stranu na papirima gdje možete vidjeti kako je novela izgledala izvorno napisana dobrinjskom čokavicom. Za koje riječi biste odmah rekli da su vam nepoznate? Pokušajte čitati tekst u izvorniku nekih 5 minuta, izdvojite sve riječi koje vam se čine nepoznatima i to bez gledanja u prijevod, zaokružite nepoznate riječi olovkom ili flomasterom u boji.</p> <p>U: (izdvajaju nepoznate riječi u izvorniku)</p> <p>N: Što ste zaokružili?</p> <p>U: Zaokružili smo Boduli, Veji, kamara, besed itd.</p> <p>*Objašnjavam učenicima značenje nepoznatih riječi koje su izdvojili.</p> <p>N: Prepoznajete li neke izraze koji su jako slični hrvatskim standardnim izrazima, ali nešto drugačija?</p>	<p>Čitanje</p>	<p>Metoda razgovora</p> <p>Individualni rad Metoda čitanja</p>	<p>Učenik izdvaja nepoznate riječi iz teksta.</p>
--	---	----------------	--	---

	<p>središnji događaj u noveli?</p> <p>U: Središnji događaj u noveli je prodaja trešanja.</p> <p>N: Izvrsno! Koji je obrat u ovoj noveli?</p> <p>U: Obrat u noveli je kada Antun saznaje da mu je trešnje kupio upravo biskup Srebrnić.</p> <p>N: Tako je! Ne znam jeste li zamijetili, ali u obje novele imamo mnogo dijaloga. U ovoj noveli je on nešto istaknutiji, pa bih voljela da pokušate kratko odglumiti dijalog i to od trenutka na 3. stranici od dijela: „Još nije bilo ni osam sati ujutro...“ Trebaju nam samo dva učenika za oba Josipa. Tko se javlja?</p> <p>U: (dva učenika glume dijalog iz novele)</p> <p>N: Bravo! Vjerujem da je ovo dočaralo likove i onima koji su nisu pročitali novelu. Sada vas na nastavnom listiću očekuje drugi zadatak koji je identičan kao i ovaj prvi, ali ovaj put karakterizirate zajedno u paru dva lika iz druge novele. Imate 5 minuta za to.</p>	<p>Čitanje</p>	<p>Metoda čitanja</p>	<p>Učenik primjenjuje znanje o općim obilježjima novele na primjeru teksta.</p>
--	--	----------------	-----------------------	---

	<p>i obraća mu se kao ravnopravnom.</p> <p>N: Izvrsno, bravo! Nego, htjela sam vam još reći: U ovoj noveli saznajemo nešto o progonima crkve u doba komunizma iz pripovijesti o Josipovom ocu kojega su ubili, a pogotovo iz pripovijesti o biskupu Srebrniću kojega su vodili na trajekt i gađali kamenicama, zemljom i blatom. Naime, krčki biskup Srebrnić bio je prvi progonjeni biskup nakon drugoga svjetskoga rata. Nakon oslobođenja od nacifašističkog okupatora, uslijedila je uspostava novog totalitarno-komunističkog političkog sustava, koji se oštro okomio na one koji se nisu slagali s takvim sustavom. Biskup Josip Srebrnić otvoreno se distancirao od ideologije komunizma i dospio je na njihovu crnu listu te su ga brzo uhitili i mučili te ispitivali, ali su ga pustili. Nakon toga je doživljavao verbalne i fizičke napade, pa su ga opet odveli i držali ga u groznim uvjetima. Na kraju se uspio izboriti za svoju slobodu i danas je dobar primjer progona crkve u doba komunizma.</p>	<p>Slušanje</p>	<p>Frontalni rad Metoda usmenog izlaganja</p>	<p>Učenik spoznaje činjenice o progona crkve u doba komunizma.</p>
--	---	-----------------	---	--

<p><u>3. ZAVRŠNI</u></p> <p><u>DIO</u></p> <p><u>(9 minuta)</u></p> <p>Sinteza</p>	<p>N: Kako smo mogli vidjeti, obje novele povezuju likovi koji su siromašni i likovi koji su manje siromašni, ali jednako poštenu. Možemo zaključiti iz novela da dobro nije ograničeno ni na stalež (biskup naspram mladića), ni na struku, ni na narodnost (Eržebet je Mađarica, pa ipak to ne utječe na njezinu dobrotu prema Antunu).</p> <p>Aristotel se u svome djelu <i>Nikomahova etika</i> dotiče raznih pitanja, a među ostalima se dotiče i jedne bitne etičke odrednice, a to je krepost. Naime, ističe da je krepost stanje s izborom, tj. upravo je sloboda bitna odrednica kreposti, jer se dobro djelo može napraviti samo ako imamo mogućnost izbora. Zaista je to istina i to vidimo i u ovim novelama. Je li Eržebet morala pomoći Antunu? Je li on nju poslije morao posjetiti? Je li</p>	<p>Slušanje</p>	<p>Frontalni rad</p> <p>Metoda usmenog izlaganja</p>	<p>Učenik promišlja o činu dobrote.</p>
--	--	-----------------	--	---

<p>Anketa</p>	<p>biskup morao kupiti trešnje? Je li Osipić morao ići prodavati trešnje na trg kako bi majci i bratu mogao kupiti haljinu i cipele? Morate li vi pomoći starijoj gospođi u dućanu? Ne. U krajnjem slučaju, odgovornost bi se uvijek mogla prebaciti na nekoga drugoga, poput loptice. No, vi (kao i likovi u novelama, kao i drugi ljudi) birate činiti dobro i upravo se u toj slobodi izbora vidi vaša krepost.</p> <p>Ono čime ove novele "odišu" frazemska je rečenica „Dobro se dobrim vraća.“ što se u ovim novelama zaista pokazalo točnim. Potičem vas da nastavite činiti dobra djela i širiti dobro.</p> <p>N: Došli smo do kraja sata gdje ću vam podijeliti anonimne ankete (*Učenicima dijelim <i>Ankete</i> (Prilog 2.)) koje će meni puno pomoći u pisanju diplomskog rada. Imate nekih 6-7 minuta za anketu i molim vas da se stvarno potrudite pri ispunjavanju. Pitanja se tiču ovoga što smo danas govorili na satu. Možete krenuti!</p>			
----------------------	---	--	--	--

<p>Zahvala i pozdrav</p>	<p>U: (učenici ispunjavaju anketu)</p> <p>N: Hvala vam puno na suradnji i hvala još jednom profesorici što mi je ustupila ovaj sat. Vjerujem da vam je bilo zanimljivo i da ste naučili nešto novo. Vidimo se nekom drugom prigodom!</p>	<p>Slušanje i pisanje</p> <p>Slušanje i pozdravljanje</p>	<p>Metoda pisanja</p>	
---------------------------------	--	---	-----------------------	--

IZVORI I LITERATURA

Dragica Dujmović Markusi, Sandra Rossetti - Bazdan, KNJIŽEVNI VREMEPLOV 2: čitanka iz hrvatskoga jezika za drugi razred gimnazija i četverogodišnjih strukovnih škola

Gržetić, Gordana. *Svičica*. Rijeka: vlas. nakl. 2009.

Ministarstvo znanosti i obrazovanja. (2019) *Kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije*. Zagreb.

Slavić, Dean: *Peljar za tumače: književnost u nastavi*. Profil: Zagreb, 2011.

Velčić, F. (2014). KRČKI BISKUP DR. JOSIP SREBRNIĆ – PRVI PROGONJENI BISKUP NAKON DRUGOGA SVJETSKOG RATA. *Riječki teološki časopis*, 43 (1), 89-120. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/128987>

PLAN PLOČE

PRILOZI

Novele Gordane Gržetić: *Druga mat* i *Dar svetoga Kvirina*

1. Radom u paru okarakterizirajte dva glavna lika novele *Druga mat*:

	Antun	Madarica Eržebet
<p>Etička (moralna) karakterizacija: (podsjetnik: etičke/moralne osobine lika; kako se lik vlada prema drugima; što nam govori savjest lika; kako se lik odnosi prema izvršavanju zadatka)</p>		
<p>Socijalna (društvena) karakterizacija: (podsjetnik: uvjetovanost osobina lika s obzirom na društvo u kojemu živi; društveni status; imovinsko stanje; podrijetlo; status obrazovanja; utjecaj zajednice na vladanje lika)</p>		

2. Radom u paru okarakterizirajte dva glavna lika novele *Dar svetoga Kvirina*:

	mladić Osipić (Josip)	biskup Josip Srebrnić
<p>Etička (moralna) karakterizacija: (podsjetnik: etičke/moralne osobine lika; kako se lik vlada prema drugima; što nam govori savjest lika; kako se lik odnosi prema izvršavanju zadataka)</p>		
<p>Socijalna (društvena) karakterizacija: (podsjetnik: uvjetovanost osobina lika s obzirom na društvo u kojemu živi; društveni status; imovinsko stanje; podrijetlo; status obrazovanja; utjecaj zajednice na vladanje lika)</p>		

7.4. Priprema za izvedbu dvosata u Krku

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za kroatistiku

Diplomski rad na Odsjeku za kroatistiku

Priprema za sat Hrvatskog jezika

Ime i prezime studentice: Mihaela Blažeka Draganić

Nastavna jedinica: Novele Gordane Gržetić: *Druga mat* i *Dar svetoga Kvirina*

Razred: 3.e

Ime i prezime mentora: red. prof. dr. sc. Dean Slavić

Naziv škole: Srednja škola Hrvatski kralj Zvonimir, Krk

Odgojno-obrazovni ishodi na razini Kurikuluma za nastavni predmet Hrvatski jezik:

SŠ HJ A.1.1. Učenik opisuje i pripovijeda u skladu sa svrhom i željenim učinkom na primatelja.

SŠ HJ A.1.2. Učenik sluša u skladu s određenom svrhom opisne i pripovjedne tekstove različitih funkcionalnih stilova i oblika.

SŠ HJ A.1.3. Učenik čita u skladu s određenom svrhom opisne i pripovjedne tekstove različitih funkcionalnih stilova i oblika.

SŠ HJ B.1.1. Učenik izražava svoj literarni doživljaj i objašnjava stav o književnom tekstu.

SŠ HJ B.1.2. Učenik razlikuje i opisuje književni tekst prema temi i žanru na sadržajnoj i izraznoj razini i primjenjuje književnoteorijske pojmove.

SŠ HJ B.1.3. Učenik prepoznaje i opisuje književni tekst u književnopovijesnom, društvenom i kulturnom kontekstu.

Odgojno-obrazovni ishodi na razini teme:

(zadaje ih mentor)

Odgojno-obrazovni ishodi na razini nastavnog sata (aktivnosti):

- Učenik se prisjeća dobrih djela iz svog života.
- Učenik se upoznaje s radom autorice Gordane Gržetić i kontekstom novela.
- Učenik se prisjeća općih značajki novele kao književne vrste.
- Učenik prepričava fabulu novele Druga mat.
- Učenik primjenjuje znanje o općim obilježjima novele na primjeru teksta.
- Učenik uočava etičke i socijalne karakteristike likova.

- Učenik izdvaja nepoznate riječi iz teksta.
- Učenik uspoređuje izvorni tekst s prijevodom na hrvatski standardni jezik.
- Učenik prepričava fabulu novele Dar svetoga Kvirina.
- Učenik spoznaje činjenice o progonu crkve u doba komunizma.
- Učenik identificira zlo u novelama.
- Učenik prepoznaje karakteristike pripovjedača u novelama.
- Učenik opisuje pouku novela.
- Učenik promišlja o činu dobrote.

Povezanost s odgojno-obrazovnim očekivanjima međupredmetnih tema:

Učiti kako učiti A.4/5.2. Učenik se koristi različitim strategijama učenja i samostalno ih primjenjuje u ostvarivanju ciljeva učenja i rješavanju problema u svim područjima učenja.

Učiti kako učiti A.4/5.4. Učenik samostalno kritički promišlja i vrednuje ideje.

Osobni i socijalni razvoj B.4.1. Uviđa posljedice svojih i tuđih stavova/postupaka/izbora.

Osobni i socijalni razvoj B.4.2. Suradnički uči i radi u timu.

Tip nastavnog sata: obrada novog gradiva

Metodički pristupi i sustavi: interpretativno-analitički sustav, timski sustav

Oblici rada: frontalni rad, individualni rad, rad u paru, skupinski rad

Metode: metoda razgovora, metoda pisanja, metoda slušanja, metoda usmenog izlaganja, metoda čitanja, metoda vizualnog prikazivanja

Vrednovanje: vrednovanje kao učenje (samovrednovanje, skupnog vrednovanje učenik-učenik), opisno vrednovanje naučenog (nastavnikova kontinuirana povratna informacija)

Nastavna sredstva: nastavni listići, isprintane novele

Nastavna pomagala: projektor, računalo

Struktura i trajanje pojedinog dijela nastavnog sata:

1. uvodni dio (15 min)
 - pozdravljanje i predstavljanje
 - doživljajno-spoznajna motivacija
 - najava i lokalizacija tekstova
 - objava doživljaja
2. središnji dio (65 min)
 - interpretacija
3. završni dio (10 min)
 - sinteza
 - anketa
 - zahvala i pozdrav

ARTIKULACIJA NASTAVNOGA SATA

ETAPE NASTAVNOG SATA	NASTAVNI SADRŽAJI	OPIS AKTIVNOSTI	NASTAVNI OBLICI NASTAVNE METODE I METODIČKI POSTUPCI	PLANIRANI ODGOJNO- OBRAZOVNI ISHODI NA RAZINI AKTIVNOSTI UNUTAR ETAPA NASTAVNOG SATA
<p><u>1. UVODNI DIO</u> <u>(15 minuta)</u></p> <p>Pozdravljanje i predstavljanje</p>	<p>N: Dobar dan! Moje je ime Mihaela, studentica sam s Filozofskog fakulteta u Zagrebu i danas ću održati dva sata umjesto vaše nastavnice. Naime, u svojem diplomskom radu pišem o tekstovima koje ću danas s vama</p>			

<p>Najava i lokalizacija tekstova</p>	<p>mislite, zašto je važno činiti dobro drugome, pa čak i ako sebi katkad malo otežamo? Primjerice, ti si mogao umjesto pranja suđa i pomaganja mami radije sjesti i igrati igrice ili riješiti zadaću koju si tako i tako morao poslije rješavati. Svejedno, zašto je ipak poželjno da si postupio tako kako si postupio?</p> <p>U: Važno je činiti dobro drugome kako bismo tu drugu osobu usrećili ili joj pomogli s nečime. Isto tako, kada pomognemo nekome, ostane nam dobar osjećaj.</p> <p>N: Tako je! Mi se dobro osjećamo kada pomognemo nekome, a i nekom drugom prigodom će ta osoba možda pomoći nama ili nekome drugome i tako će svi biti sretniji. Vjerujem da vam je svima jasno zašto govorimo o ovome jer je većina vas pročitala dvije novele koje ste za danas morali pročitati. Kako se zovu novele?</p> <p>U: <i>Druga mat</i> i <i>Dar svetoga Kvirina!</i></p> <p>N: Tako je, bravo! Profesorica mi je</p>	<p>Slušanje i odgovaranje</p>	<p>Metoda razgovora</p>	
--	---	-------------------------------	-------------------------	--

	<p>opisati fabulu novele <i>Druga mat</i>?</p> <p>U: (opisuju fabulu novele <i>Druga mat</i>)</p> <p>N: Izvrsno, bravo! Biste li se onda složili da je to novela. Tko su nam dva središnja lika i koji je taj središnji događaj oko kojega se radnja novele vrti?</p> <p>U: Glavni likovi su Antun i Mađarica Eržebet, a glavni događaj je taj kada je Antunu Eržebet davala hranu kako bi preživio.</p> <p>N: Tako je! A kakav je to obrat bio karakterističan za novele? Čak bismo mogli reći da imamo i dva obrata.</p> <p>U: Kada mu je Eržebet rekla da hrana nije bila za mačka, nego za njega i poslije kada ju je ipak uspio pronaći i posjetiti.</p> <p>N: Tako je! Sada ću vam ja pročitati dijalog (preveden na standardni jezik) između Antuna i Eržebet na kraju novele (glasno i jasno čitam dijalog između dva glavna lika u noveli <i>Druga mat</i>).</p>	<p>Slušanje i odgovaranje</p>	<p>Metoda razgovora</p>	<p>Učenik preporučava fabulu novele <i>Druga mat</i>.</p> <p>Učenik primjenjuje znanje o općim obilježjima novele na primjeru teksta.</p>
--	---	-------------------------------	-------------------------	---

	<p>Čitanje je bio uvod u posao s nastavnim listićima koje ću vam podijeliti (*Učenicima dijelim <i>Nastavni listić 1</i> (Prilog 1.)). Na prvom listiću ćete u prvom zadatku zajedno u paru okarakterizirati dva glavna lika i to pomoću etičke (moralne) i socijalne (društvene) karakterizacije. Etička ili moralna karakterizacija govori nam o etičkim ili moralnim osobinama lika, o tome kako se lik vlada i odnosi prema drugima, što nam govori njegova savjest i kako se odnosi prema izvršavanju zadataka. Pri socijalnoj ili društvenoj karakterizaciji lika, analiziramo lik s glade društva u kojem živi te sagledavamo jesu li njegove osobine uvjetovane mjestom koje u društvu zauzima. Socijalne osobine na koje valja obratiti pozornost jesu društveni status lika, imovinsko stanje, podrijetlo, status obrazovanja, međusobni odnos lika i zajednice i kako sredina u kojoj živi utječe na njega i njegovo vladanje. Također, ovomu sustavu pripadaju i stavovi lika o životu i svijetu koji ga okružuje. U ovom zadatku nema točno</p>	<p>Slušanje</p>	<p>Frontalni rad Metoda usmenog izlaganja</p>	
--	--	-----------------	---	--

	<p>određenog odgovora. Napišite što god vam je ostalo u sjećanju ili što uspijete brzo naći, a da je povezano s etičkom ili socijalnom karakterizacijom. Ono što mi je važno je da za svaku tvrdnju navedete zašto je to tako i gdje u tekstu nalazimo dokaz za to. Imate 5 minuta za to.</p> <p>U: (rješavaju u paru prvi zadatak s <i>Nastavnog listića</i>)</p> <p>N: Možemo krenuti... Što ste napisali za etičku karakterizaciju kod Antuna i Eržebet? Navedite i dokaz iz teksta.</p> <p>U: Antun je dobra i moralna osoba koja se prema drugima vlada s poštovanjem. Kada je mislio da jede mačku hranu, pekla ga je savjest i poslije je rekao Eržebet istinu. On uredno obavlja svoj posao i ne želi da mu susjed Marko plaća ručak. Može se reći da je pošten i pravedan čovjek. Isto to vrijedi za Eržebet koja je također dobra i moralna osoba koja je pazila na Antunov ponos i zato mu je skriveno pomogla.</p> <p>N: Izvrsno, bravo! Što ste napisali za socijalnu karakterizaciju? Navedite i</p>	<p>Čitanje i pisanje</p> <p>Odgovaranje</p>	<p>Rad u paru</p> <p>Metoda pisanja</p> <p>Metoda razgovora</p>	<p>Učenik uočava etičke i socijalne karakteristike likova.</p>
--	--	---	---	--

	<p>dokaz iz teksta.</p> <p>U: Antun je siromašan, pristojan i dobro odgojen mladić nešto niže društvenog statusa. Eržebet je bogatija, ali isto jako poštena.</p> <p>N: Izvrsno! Mogli bismo tu još o puno toga razgovarati, ali moramo ići dalje zbog vremena. Pogledajte izvornik <i>Druge mat</i> koji imate pred sobom. Za koje riječi biste rekli da su vam nepoznate? Pokušajte zaokružiti što više nepoznatih riječi u tekstu. Možda ste neke već i zaokružili ili označili dok ste doma čitali. Imate za to 3-4 minute.</p> <p>U: (izdvajaju nepoznate riječi u izvorniku)</p> <p>N: (za to vrijeme, projektorom projiciram <i>Prezentaciju</i> (Prilog 2.) koja će poslije poslužiti)</p> <p>N: Što ste zaokružili?</p> <p>U: Zaokružili smo Boduli, Veji, kamara, besed itd.</p> <p>*Objašnjavam učenicima značenje</p>	<p>Čitanje</p>	<p>Individualni rad Metoda čitanja</p>	<p>Učenik izdvaja nepoznate riječi iz teksta.</p>
--	---	----------------	--	---

	<p>novelu. Sada vas na nastavnom listiću očekuje drugi zadatak koji je identičan kao i prvi, ali ovaj put karakterizirate zajedno u paru dva lika iz druge novele. Imate 5 minuta za to.</p> <p>U: (rješavaju drugi zadatak s <i>Nastavnog listića</i>)</p> <p>N: Možemo krenuti... Što ste napisali za etičku karakterizaciju kod Osipića i biskupa?</p> <p>U: Osipić je dobra, moralna i požrtvovna osoba koja razmišlja kako može pomoći svojoj majci i svom bratu i to ne razmišljajući o sebi. Ponosan je na svoga oca i vidi se da jako voli i pazi svoju obitelj. Može se reći da je pošten i pravedan čovjek. Biskup Srebrnić je isto takav – dobar, moralan, pošten i skroman jer prilazi Osipiću poput normalnog čovjeka i kupuje njegove trešnje.</p> <p>N: Izvrsno, bravo! Što ste napisali za socijalnu karakterizaciju?</p> <p>U: Osipić je siromašan, pristojan i dobro</p>	<p>Odgovaranje</p>	<p>Rad u paru Metoda pisanja</p> <p>Metoda razgovora</p>	<p>Učenik uočava etičke i socijalne karakteristike likova.</p>
--	---	--------------------	--	--

	<p>odgojen mladić nešto niže društvenog statusa koji iza sebe ima tragičan događaj jer su mu oca nasilno ubili. Biskup je čovjek na visokoj poziciji, ali pokazuje veliku skromnost jer kupuje trešnje od siromašnog mladića i obraća mu se kao ravnopravnom.</p> <p>N: Izvrsno, bravo! Sada će vam nastavnica Povijesti reći nešto o povijesnim okolnostima radnje u noveli.</p> <p>NP: U ovoj noveli saznajemo nešto o progonima crkve u doba komunizma iz pripovijesti o Josipovom ocu kojega su ubili, a i pogotovo iz pripovijesti o biskupu Srebrniću kojega su vodili na trajekt i gađali kamenicama, zemljom i blatom. Naime, krčki biskup Srebrnić bio je prvi progonjeni biskup nakon drugoga svjetskoga rata. Nakon oslobođenja od nacifašističkog okupatora, uslijedila je uspostava novog totalitarno-komunističkog političkog sustava, koji se oštro okomio na one koji se nisu slagali s takvim sustavom. Biskup Josip Srebrnić otvoreno se distancirao od ideologije komunizma i</p>	<p>Slušanje</p>	<p>Frontalni rad Metoda usmenog izlaganja</p>	<p>Učenik spoznaje činjenice o progonu crkve u doba komunizma.</p>
--	--	-----------------	---	--

	<p>dospio je na njihovu crnu listu te su ga brzo uhitili i mučili te ispitivali, ali su ga pustili. Nakon toga je doživljavao verbalne i fizičke napade, pa su ga opet odveli i držali ga u groznim uvjetima. Na kraju se uspio izboriti za svoju slobodu i danas je dobar primjer progona crkve u doba komunizma.</p> <p>N: Koliko ste o ovome svemu znali?</p> <p>U: Znao/znala sam ponešto jer su mi roditelji pripovijedali. / Prvi put čujem za biskupa Srebrnića. / Bio/bila sam upoznata, ali nisam znala previše. / Sve to sam već znao/znala.</p> <p>N: Ja sam, primjerice, znala za progon crkve u doba komunizma, ali za biskupa Srebrnića sam prvi put saznala tijekom čitanja ove novele. Zato ovo služi kao dobar primjer zašto je jako važno pisati i pripovijedati o događajima koji su se zaista zbili, a pogotovo na ovako zanimljiv i ganutljiv način jer tako ti junaci nastavljaju živjeti pomoću djela.</p> <p>N: Sada ću vas podijeliti u nekoliko skupina. S obzirom na broj, možete se</p>	<p>Odgovaranje</p> <p>Slušanje</p>	<p>Metoda razgovora</p> <p>Frontalni rad Metoda usmenog izlaganja</p>	
--	---	------------------------------------	---	--

	<p>podijeliti tako da u svakoj skupini bude otprilike 4-5 osoba. Zajedno u skupini ćete riješiti jedan nastavni listić (*Učenicima dijelim <i>Nastavni listić 2</i> (Prilog 3.) i odabrati jednu osobu koja će predstaviti vaše odgovore svima nama. Ono što je važno je da svi u skupini surađujete, dogovarate se i pomnije promislite o mogućim odgovorima. Pokušajte što opširnije odgovoriti na pojedina pitanja. Za rad u skupini imate 10-ak minuta, a onda ćemo prokomentirati vaše odgovore.</p> <p>U: (skupno rješavaju zadatke s <i>Nastavnog listića 2</i>)</p> <p>N: Dobro, vidim da ste gotovi. Možemo početi s komentiranjem vaših odgovora. Prva skupina neka mi da odgovor na 1.a) pitanje na listiću: <i>Tko predstavlja zlo u noveli Druga mat?</i></p> <p>U: <i>Zlo</i> u noveli predstavlja Antunovo siromaštvo.</p> <p>N: Tako je! Mogli bismo reći: neimaština, siromaštvo cijeloga društva, koje se prenosi i na čovjeka koji nema ni</p>	<p>Čitanje i pisanje</p> <p>Odgovaranje</p>	<p>Skupinski rad</p> <p>Metoda pisanja</p>	<p>Učenik identificira <i>zlo</i> u novelama.</p>
--	---	---	--	---

	<p>za kruh te skoro umire od gladi.</p> <p>Druga skupina neka mi da odgovor na 1.b) pitanje na listiću: <i>Tko predstavlja zlo u noveli Dar svetoga Kvirina?</i></p> <p>U: Zlo u noveli predstavljaju komunisti koji su ubili Josipova oca i mučili biskupa Srebrnića.</p> <p>N: Tako je! U ovoj noveli, <i>zlo</i> predstavlja zao sustav i ujedno zli ljudi koji ga slušaju i provode.</p> <p>U naracijama, pripovijestima, događaje često pokreće neko zlo. Može se raditi o zloj osobi kako najčešće i jest, ali može se raditi i o zlim društvenim okolnostima. Koliko god ove novele bile nenasilne i dobroćudne, čak i unutar njih imamo nekog antagonista, pa makar se i ne radilo o osobi.</p> <p>N: Treća skupina neka mi da odgovor na 2. pitanje na listiću: <i>Kakvi su pripovjedači u novelama?</i></p> <p>U: Pripovjedači u novelama su glavni likovi koji pripovijedaju pripovijest u prvom licu.</p>	<p>Odgovaranje</p>	<p>Metoda razgovora</p>	<p>Učenik prepoznaje karakteristike pripovjedača u novelama.</p>
--	---	--------------------	-------------------------	--

	<p>N: Tako je! Prikazano je njihovo subjektivno gledište i o njima zapravo govori cijela pripovijest. Ovim odgovorom upotpunili ste treće pitanje: <i>u prvom licu</i>. Četvrta skupina neka mi odgovori na 3. pitanje: <i>Zašto su novele napisane u prvom licu?</i></p> <p>U: Zato što tako možemo bolje vidjeti i razumjeti sve subjektivne osjećaje glavnog lika, tj. pripovjedača – njegov način razmišljanja, analiziranja itd.</p> <p>N: Izvrsno! Peta skupina neka mi odgovori na 4. pitanje: <i>Kakva poruka neizravno proizlazi iz dviju novela?</i></p> <p>U: Iz novela proizlazi poruka: „Dobro se dobrim vraća.“ ili „Učini drugome dobro.“</p> <p>N: Izvrstan odgovor! Smatrate li zaista da je tako? Vraća li se dobro uvijek dobrim? Je li nužno da će vaše dobro djelo biti nagrađeno?</p> <p>U: Ne mora uvijek biti tako. / Najčešće jest.</p>	Odgovaranje	Metoda razgovora	Učenik opisuje pouku novela.
--	--	-------------	------------------	------------------------------

<p><u>3. ZAVRŠNI</u></p> <p><u>DIO</u></p> <p><u>(10 minuta)</u></p> <p>Sinteza</p>	<p>N: Kako smo mogli vidjeti, obje novele povezuju likovi koji su siromašni i likovi koji su manje siromašni, ali jednako poštteni. Možemo zaključiti iz novela da dobro nije ograničeno ni na stalež (biskup naspram mladića), ni na struku, ni na narodnost (Eržebet je Mađarica, pa ipak to ne utječe na njezinu dobrotu prema Antunu).</p> <p>Aristotel se u svome djelu <i>Nikomahova etika</i> dotiče raznih pitanja, a među ostalima se dotiče i jedne bitne etičke odrednice, a to je krepost. Naime, ističe da je krepost stanje s izborom, tj. upravo je sloboda bitna odrednica kreposti, jer se dobro djelo može napraviti samo ako imamo mogućnost izbora. Zaista je to istina i to vidimo i u ovim novelama. Je li Eržebet morala pomoći Antunu? Je li on nju poslije morao posjetiti? Je li biskup morao kupiti trešnje? Je li Osipić morao ići prodavati trešnje na trg kako</p>	<p>Slušanje</p>	<p>Frontalni rad</p> <p>Metoda usmenog izlaganja</p>	<p>Učenik promišlja o činu dobrote.</p>
---	---	-----------------	--	---

<p>Anketa</p>	<p>bi majci i bratu mogao kupiti haljinu i cipele? Morate li vi pomoći starijoj gospođi u dućanu? Ne. U krajnjem slučaju, odgovornost bi se uvijek mogla prebaciti na nekoga drugoga, poput loptice. No, vi (kao i likovi u novelama, kao i drugi ljudi) birate činiti dobro i upravo se u toj slobodi izbora vidi vaša krepost.</p> <p>Ono čime ove novele "odišu" frazemska je rečenica „Dobro se dobrim vraća.“ što se u ovim novelama zaista pokazalo točnim. Potičem vas da nastavite činiti dobra djela i širiti dobro.</p> <p>N: Došli smo do kraja sata gdje ću vam podijeliti anonimne ankete (*Učenicima dijelim <i>Ankete</i> (Prilog 4.)) koje će meni puno pomoći u pisanju diplomskog rada. Imate nekih 6-7 minuta za anketu i molim vas da se stvarno potrudite pri ispunjavanju. Pitanja se tiču ovoga što smo danas govorili na satu. Možete krenuti!</p> <p>U: (učenici ispunjavaju anketu)</p>	<p>Slušanje i pisanje</p>	<p>Metoda pisanja</p>	
----------------------	---	---------------------------	-----------------------	--

<p>Zahvala i pozdrav</p>	<p>N: Hvala vam puno na suradnji i hvala još jednom profesoricama. Vjerujem da vam je bilo zanimljivo i da ste naučili nešto novo. Vidimo se nekom drugom prigodom!</p>	<p>Slušanje i pozdravljanje</p>		
---------------------------------	--	---------------------------------	--	--

IZVORI I LITERATURA

Gržetić, Gordana. *Svičica*. Rijeka: vlas. nakl. 2009.

Ministarstvo znanosti i obrazovanja. (2019) Kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije. Zagreb.

Slavić, Dean: Peljar za tumače: književnost u nastavi. Profil: Zagreb, 2011.

Velčić, F. (2014). KRČKI BISKUP DR. JOSIP SREBRNIĆ – PRVI PROGONJENI BISKUP NAKON DRUGOGA SVJETSKOG RATA. *Riječki teološki časopis*, 43 (1), 89-120. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/128987>

PLAN PLOČE

PRILOZI

Novele Gordane Gržetić: Druga mat i Dar svetoga Kvirina

1. Radom u paru okarakterizirajte dva glavna lika novele Druga mat:

	Antun	Mađarica Eržebet
Etička (moralna) karakterizacija: (podsjetnik: etičke/moralne osobine lika; kako se lik vlada prema drugima; što nam govori savjest lika; kako se lik odnosi prema izvršavanju zadataka)		
Socijalna (društvena) karakterizacija: (podsjetnik: uvjetovanost osobina lika s obzirom na društvo u kojemu živi; društveni status; imovinsko stanje; podrijetlo; status obrazovanja; utjecaj zajednice na vladanje lika)		

2. Radom u paru okarakterizirajte dva glavna lika novele Dar svetoga Kvirina:

	mladić Osipić (Josip)	biskup Josip Srebrnić
<p>Etička (moralna) karakterizacija: (podsjetnik: etičke/moralne osobine lika; kako se lik vlada prema drugima; što nam govori savjest lika; kako se lik odnosi prema izvršavanju zadataka)</p>		
<p>Socijalna (društvena) karakterizacija: (podsjetnik: uvjetovanost osobina lika s obzirom na društvo u kojemu živi; društveni status; imovinsko stanje; podrijetlo; status obrazovanja; utjecaj zajednice na vladanje lika)</p>		

PRILOG 2. – *Prezentacija*

Slajd 1. – Trg Kamplin i krčki biskup Josip Srebrnić

Novele Gordane Gržetić

1. U naracijama, pripovijestima, događaje često pokreće neko zlo. Tko predstavlja zlo u noveli:

a) Druga mat?

b) Dar svetoga Kvirina?

2. Kakvi su pripovjedači u novelama?

3. Zašto su novele napisane u _____ licu?

4. Kakva poruka neizravno proizlazi iz dviju novela?

7.5. Učenička anketa

Anketa o novelama *Druga mat* i *Dar svetoga Kvirina*

autorice Gordane Gržetić

Spol (zaokruži): muški ženski

UPUTA: Zaokruži slovo ispred odgovora koji držiš točnim ili onog odgovora s kojim se najviše slažeš, ili napiši odgovor na prazne crte.

1. Izvorni sam govornik/govornica:

- a) štokavskoga narječja
- b) kajkavskoga narječja
- c) čakavskoga narječja
- d) izvorno govorim upravo čakavskim govorom kojim su novele napisane
- e) nisam siguran/sigurna

2. Čitajući novele u izvorniku...

- a) razumio/razumjela sam skoro sve, rijetko kada mi je trebao rječnik;
- b) shvatio/shvatila sam veći dio smisla, no više od deset puta nisam od prve razumio/razumjela smisao rečenica
- c) razumio/razumjela sam vrlo malo bez rječnika, više od dvadeset puta sam morala pogledati u rječnik

3. Brojem od 1 do 5 označi koliko su ti novele bile zanimljive. Zaokruži broj (broj 1 označava da su ti novele bile dosadne, a broj 5 da su bile jako zanimljive).

1 2 3 4 5

4. Koja ti se novela više svidjela?

a) *Druga mat*

b) *Dar svetoga Kvirina*

5. Kratko obrazloži svoj odgovor u prethodnom zadatku.

6. Nakon čitanja novela *Druga mat* i *Dar svetoga Kvirina*, zainteresiran/zainteresirana sam za čitanja drugih djela Gordane Gržetić. Zaokruži broj (broj 1 označava nezainteresiranost, a broj 5 označava značajnu zainteresiranost).

1 2 3 4 5

7. Koliko si do sada znalo/znala o progonima crkve u doba komunizma?

- a) znao/znala sam puno, jer sam o tome čitao/čitala...
- b) znao/znala sam vrlo malo, uglavnom iz govora starijih
- c) nisam znao/znala ništa, to mi je posve nova informacija

8. Bi li volio/voljela da u programu za hrvatski bude više ovakvih djela?

- a) svakako, uživao/uživala sam u tome
- b) ne bih se tome protivio/protivila
- c) to nije potrebno

8. LITERATURA

1. Aristotel: *Nikomahova etika*, Sveučilišna naklada Liber, Zagreb 1988.
2. Desnica, Vladan: *O književnom rodu novele*, U: Sabljak, Tomislav (priredio): *Teorija priče*, HAZU, Zagreb 2007.
3. Diklić, Zvonimir. *Lik u književnoj, scenskoj i filmskoj umjetnosti*. Zagreb: Školska knjiga. 1990.
4. Good, Graham: *Bilješke o noveli*, U: Sabljak, Tomislav (priredio): *Teorija priče*, HAZU, Zagreb 2007.
5. Gržetić, Gordana. *Svičica*. Rijeka: vlas. nakl. 2009.
6. Hranilović, Jovan: *O teoriji novele*, U: Sabljak, Tomislav (priredio): *Teorija priče*, HAZU, Zagreb 2007.
7. Kmecl, Matjaž: *Novela u književnoj teoriji*, U: Sabljak, Tomislav (priredio): *Teorija priče*, HAZU, Zagreb 2007.
8. Kolar, Slavko: *Predavanje o noveli*, U: Sabljak, Tomislav (priredio): *Teorija priče*, HAZU, Zagreb 2007.
9. Kovačić, Ivan Goran: *Natrag k noveli*, U: Sabljak, Tomislav (priredio): *Teorija priče*, HAZU, Zagreb 2007.
10. Leibowitz, Judith: *Novela kao narativni oblik*, U: Sabljak, Tomislav (priredio): *Teorija priče*, HAZU, Zagreb 2007.
11. Machiedo, Mladen: *Novela u minijaturi*, U: Sabljak, Tomislav (priredio): *Teorija priče*, HAZU, Zagreb 2007.
12. Marinković, Ranko: *Novela jednako disciplina*, U: Sabljak, Tomislav (priredio): *Teorija priče*, HAZU, Zagreb 2007.
13. Meletinski, Yeleazar Moiseevich: *Poetika novele*, U: Sabljak, Tomislav (priredio): *Teorija priče*, HAZU, Zagreb 2007.

14. Müller, Mirela i Livazović, Goran. (2021). Čiovo Island Residents' Self-Assessment of Dialect Stigmatization and the Influence of Informal Learning on the Preservation of Cultural Identity. U: *Mediterranean – impressions, concepts, stories*. Institute of Social Sciences Ivo Pilar, Zagreb.
15. Nemeč, Krešimir: *Problemi teorije novele*, U: Sabljak, Tomislav (priredio): *Teorija priče*, HAZU, Zagreb 2007.
16. Nevistić, Ivan: *Roman ili novela*, U: Sabljak, Tomislav (priredio): *Teorija priče*, HAZU, Zagreb 2007.
17. Petračić, Franjo: *Roman – novela*, U: Sabljak, Tomislav (priredio): *Teorija priče*, HAZU, Zagreb 2007.
18. Rosandić, Dragutin. *Metodika književnoga odgoja*. Zagreb: Školska knjiga. 2005.
19. Sabljak, Tomislav (priredio): *Teorija priče*, poseban otisak Kronike, (18 – 19 – 20, 2007.). Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2007.
20. Sabol, Goran i Ovčar, Jasmina. (2021). Islands – protected oases as a result of quality waste management. U: *Mediterranean – impressions, concepts, stories*. Institute of Social Sciences Ivo Pilar, Zagreb.
21. Skupina pisaca: *Katekizam Katoličke Crkve*, Hrvatska Biskupska konferencija, Zagreb, 1994.
22. Slavić, Dean. "Struktura Fabrijeva romana Vježbanje života (1985)." *Obnovljeni Život*, vol. 65., br. 3., 2010, str. 325-338.
23. Slavić, Dean. *Peljar za tumače: književnost u nastavi*. Zagreb: Profil. 2011.
24. Slavić, Dean. *Peljar za književnost u nastavi*, recenzirani rukopis monografije, recenzenti izv. prof. dr. Miljenko Buljac, izv. prof. dr. Marko Ljubešić, Zagreb 2023.
25. Solar, Milivoj. *Teorija književnosti*. Zagreb: Školska knjiga. 2005.
26. Šklovski, Viktor: *O noveli*, U: Sabljak, Tomislav (priredio): *Teorija priče*, HAZU, Zagreb 2007.

27. Tomaševski, Boris: *Mali oblik - novela*, U: Sabljak, Tomislav (priredio): *Teorija priče*, HAZU, Zagreb 2007.
28. Velčić, Franjo. "KRČKI BISKUP DR. JOSIP SREBRNIĆ – PRVI PROGONJENI BISKUP NAKON DRUGOGA SVJETSKOG RATA." *Riječki teološki časopis*, vol. 43, br. 1, 2014, str. 89-120.
29. Velnić, Davor. *Otoci i sjećanja*. Rijeka: Rival. 1998.
30. Wiese, von Benno: *O teoriji novele*, U: *Teorija priče*, uredio Tomislav Sabljak, HAZU, Zagreb 2007.